

Cinsteia tineretului

SUPLIMENT LITERAR-ARTISTIC

Premiile pentru creație literar-artistică ale U.T.C. pe anii 1984 și 1985 — expresie a angajării revoluționare a artei tinere

În cadrul unei festivități care a avut loc simbătă, 17 mai 1986, în Capitală, s-au înminat premiile pentru creație literar-artistică ale Uniunii Tineretului Comunist pe anii 1984 și 1985. La festivitate a participat și a luat cuvântul tovarășul Nicu Ceaușescu, membru supleant al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., prim secretar al C.C. al U.T.C.

Participanții la manifestare au dat expresie voinței tinerilor creatori din țara noastră de a-și spori aportul la îmbogățirea patrimoniului cultural-artistic al patriei cu lucrări al căror conținut să oglindească munca și viața nouă a poporului nostru, a tinerilor, implicarea activă, responsabilă a tineretului în realizarea mărețelor obiective de dezvoltare economico-socială a României stabilite de istoricele hotărâri ale Congresului al XIII-lea al P.C.R., să contribuie la formarea conștiinței socialiste a tinerelor generații, la cultivarea sentimentului datoriei de a face totul pentru a îndeplini neabătut Programul partidului, indicațiile și orientările tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România.

Au fost acordate următoarele premii:

PREMIUL SPECIAL

Stelian Neagoe — „Marea unire a Românilor în izvoare

narative“, Editura Eminescu; — „Pagini din cartea rezistenței naționale antifasciste și antiimperialiste a poporului român“ (vol. I), Editura Eminescu.

LITERATURA SOCIAL-POLITICĂ

Mihai E. Ionescu — „Puterea cuvintului“ (Propaganda mișcării de rezistență în România 1940—1944), Editura Științifică și Enciclopedică.

POEZIE

Patrel Berceanu — „Intimplarea cea mare“, Editura Eminescu.

Marin Lușan — „Între viață și moarte“, Editura Cartea Românească.

Ioan Moldovan — „Exerciții de transparență“, Editura Cartea Românească.

DEBUT

Daniel Corbu — „Intrarea în scenă“, Editura Albatros.

Constantin Preda — „Sora mea înserarea“, în volumul colectiv „Zboruri lirice“, Editura Scrierilor Românești.

Constantin Severin — „Duminica realului“, Editura Junimea.

Nicolae Sava — „Fericiți precum mirele“, Editura Junimea.

Rodion Drăgoi — „Către iarnă“, Editura Albatros.

Viktor Ernst Peppel — „Vizită acasă“ („Besuch zu Hause“), Editura Albatros.

PROZĂ

Constantin Stan — „Noaptea trecere“, Editura Cartea Românească.

Tudor Vlad — „Ascensiune nocturnă“, Editura Cartea Românească.

DEBUT

Eugen Mihăescu — „Tărâniile de platină“, Editura Eminescu.

CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ

Marian Odangiu — „Romanul politic“, Editura Facla.

Mircea Scarlat — „Istoria poeziei românești“, vol. II, Editura Minerva.

DEBUT

Victor Atanasiu — „Viața lui Ilie Moromete“, Editura Cartea Românească.

PUBLICISTICĂ-REPORTAJ

Simona Vârzar — „Prin țările române — călători străini din secolul al XIX-lea“, Editura Sport-Turism.

Petre Domșa — „Corăbii în inima Dobrogei“, Editura Albatros.

Cornel Brahaș — „21 de ore pentru destinul României“, Editura Eminescu.

LITERATURĂ DE ANTICIPATIE TEHNICO-ȘTIINȚIFICĂ

Alexandru Ungureanu — „Marele prag“, Editura Albatros.

CREAȚIE MUZICALĂ

Andrei Tănăsescu — „Concert pentru pian și orchestră“, prezentat în cadrul stagiunii de concerte din anul 1984.

★

LITERATURA SOCIAL-POLITICĂ

Liliana Mihaș — „Tineretul — omogenizare și diferențiere“, Editura Dacia.

Matei Simandan — „Participarea tineretului la conducere“, Editura Științifică și Enciclopedică.

Constantin Schifirneț — „Generație și cultură“, Editura Albatros.

POEZIE

Carolina Ilica — „Tirană vizuală“, Editura Cartea Românească.

Domnița Petri — „Celălalt“, Editura Cartea Românească.

DEBUT

Tudor Cristian Roșca — „Memorii“, Editura Junimea.

PROZĂ

Petru Cimpoșu — „Firese“, Editura Cartea Românească.

DEBUT

Dumitru Toma — „Ioana și alte duminici“, Editura Eminescu.

Cristian Teodorescu — „Maestrul de lumini“, Editura Cartea Românească.

Tudor Stancu — „Mirosul prafului de pușcă“, în volumul

colectiv „Proze“, Editura Albatros.

Lucian Vasiliu — „Să alergăm împreună“, Editura Junimea.

CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ

Mihai Dascal — „Ediție critică Cezar Petrescu“, Editura Minerva.

Ion Holban — „Hortensia Papadal-Bengescu“, Editura Albatros.

DEBUT

Sultana Craia — „Orizontul rusie în literatura română“, Editura Eminescu.

Constantin Barbu — „Rostirea esențială“, Editura Scrierilor Românești.

Marius Ghica — „Facerea poemului“, Editura Scrierilor Românești.

PUBLICISTICĂ-REPORTAJ

Monica Teiușan-Zvirjinschi — „Ah, această viață ca la Hollywood“, Editura Albatros.

Ion Simion Pop — „Vedere din turnul de control“, Editura Sport-Turism.

LITERATURĂ DE ANTICIPATIE TEHNICO-ȘTIINȚIFICĂ

Biró László Péter — „Verigi posibile“, Editura Kriterion.

CREAȚIE MUZICALĂ

Sorin Lerescu — „Simfonia I-a“ — „Orizont 1944“, prezentată în cadrul stagiunii de concerte din anul 1985.

Patriei

Întii de toate

mai întii de toate o lumină
care ride înspre viitor
patria sub zăriștea senină
arcuindu-se sub tricolor

mai întii de toate o privire
caldă ca sărutul de părinți
patria ce știe să respire
peca dimineților fierbinți

mai întii de toate bucuria
de-a scruta prin ochi de trandafiri
patria aceasta, România —
leagăn de iubire și-impliniri

mai întii de toate o făclie
pe un pedestal de ametist
patria ca o coloană vie
care urcă înspre Comunism.

IOAN VASIU

Doină

Zvirlita piatră-ntunecă izvor,
piriul poartă umbra mai departe,
iar tulburimea se răsfinge-n dor
și-l trece doina dincolo de moarte.

Ardealul tot prin doine s-a legat
de veacurile îmbrăcate-n sare,

dar Patria, trudind pe dedesubt,
topoște toate lacrimile-n Mare.

Atitea umbre urcă din adinc,
martiri crucificați ori trași pe roată,
cum ar fi fost să fie în pustiu
cu tot cu ape vatra strămutată ? !

GABRIEL CHEROIU

Cronica teatrală

Scenă din spectacolul cu plesa „Concurs de împrejurări“, de Adrian Dohotaru, la Teatrul C. I. Nottara din București. În pagina a opta, opiniile critice și comentariile pe marginea spectacolului la rubrica „Cronica teatrală“

ÎN ACEST NUMĂR

● Confesiuni esențiale: Aurel Rău — „Opera de artă poate fi morală prin intermediul frumosului“ (pag. 3) ● Distingem o voce: Poeme semnate de Mariela Rotaru și Alexandru Bosneanu (pag. 6-7) ● Matineul de proză: Elisabeta Lasconi — „O zi de sticlă albastră“ (pag. 6-7)

viata literaturii

Proză

Un poem istoric *)

Un scriitor pe nedrept ocolit de critică este **Marin Ioniță**, autor până acum a nouă sau zece cărți apărute, indcosebi primele, la mari intervale. Prozatorul a început cu volume de povestiri sau schițe de inspirație rurală în care atrag atenția pitorescul faptelor, dramatismul reținut al conflictelor și unda de lirism dublată ici și colo de umor. Marin Ioniță este peste tot un povestitor plin de har, care-și cunoaște bine lumea povestirilor, a satului în curs de a-și schimba înfățișarea, uneori în curs de spargere și risipire. O povestire se intitulează chiar „Satul spart” și surprinde, din mici secvențe, un atit risipirea unei așezări, cit schimbarea treptată a unei mentalități țărănești, sleirea unor energii, molipsirea satului de civilizație urbană. Asemenea povestiri au un sămănătorism deloc fals și întru totul motivat mai ales în atașamentul autorului față de lumea pe care-o evocă. Psihologiile rămân sumare, conflictele sînt în tradiția prozei cu țărani din anii '50, pe care o depășesc prin ironie, dar mai ales prin caracterul senzațional al întâmplărilor.

Deși a trecut la roman în ultima vreme, Marin Ioniță, rămîne în chip fundamental un povestitor. Romanele sale („Un șlep în derivă”, „Soldatul ca soldații”, „Rugurile din zori”, „Bătrînul și umbra”) sînt de fapt niște povestiri mai ample atit prin subiect, cit și prin structura narativă. În plus, toate sînt încărcate de un lirism discret. Așa, de pildă, „Soldatul ca soldații” este un fel de rememorare sincopată a vieții unui tinăr care a vrut să facă pe eroul și a suporat arsuri grave. Este o regăsire de sine, o cale spre adevăr care trece prin lumca pe care a străbătut-o. Talentul indiscutabil al prozatorului nu merge nici aici în domeniul psihologiei, ci în direcția evocării unor scene din viața satului, cu un ce senzațional, cum ar fi, de pildă, năvala unei cirezi de vite spre riu sau o pădure devastată apocaliptic de o invazie de omizi păroase. Romanul cel mai interesant, de fapt tot o povestire mai amplă, chiar un poem în proză, pare a fi „Bătrînul și umbra” (1984). Este, în orice caz, romanul cu cea mai mare miză al autorului. Titlul, dar nu numai titlul, trimite, probabil în mod intenționat, la Hemingway, cu „Bătrînul și marea”. Este vorba pur și simplu de o translație a acțiunii de acolo, care se desfășoară și aici în registru simbolic și mai accentuat liric. Petre Temei, eroul lui Marin Ioniță, este un alt Santiago, în luptă cu propria bătrînețe pe care și-o învinge. Romanul este în fond un poem despre energia umană, baladă a unei ființe care nu recunoaște bătrînețea și moartea. O utopie poetică fermecătoare, cu un personaj care se ține minte nu numai prin raportarea la un prototip celebru. Oricum, trebuie apreciat curajul prozatorului de a scrie un roman cu un asemenea subiect.

Ultima carte a lui Marin Ioniță este de asemenea un roman, dar și ea este în realitate o povestire încărcată de lirism. De data aceasta este vorba de un roman istoric. În fond o metaforă a etogenezei românești, un basm sau un poem despre nașterea românilor din daci și romani. Puținătatea izvoarelor l-a obligat mai mereu pe scriitorul român care s-a

indreptat către această epocă să alunce repede în mit, legendă, simbol și poem. La Marin Ioniță e vorba de o caracteristică mai generală a stilului. Intreg romanul funcționează după regula poemului. Așezat pe o rădăcină de zid a Sarmizegetusei, Traian trăiește o noapte a convocării marilor spirite. Oarecum convențională, maniera construirii romanului este compensată de unda de autentic lirism a evocării, din care se degajă un parfum al trecutului și o melancolie a curgerii timpului, a devenirii istorice. Eroul romanului este Traian. El este văzut aici ca un întemeietor, conștient că este **Intemeietorul**. În ceasul de grație cosmică al întemeierii, Traian evocă marile spirite ale istoriei, sau numai pe clovnișii acesteia, într-un impuls adinc de a înțelege în sfîrșit, de a pătrunde enigma dacilor care se cred nemuritori. Ei sînt un mister și o obsesie. Primul spirit convocat de împăratul melancolic în această noapte a istoriei este Alexandru Macedon, care și-a început strălucitoarea domnie cu un eșec în fața dacilor. Evident, puținătatea dovezilor duce către poem, dar unul de autentic efect: ostile tinărului împărat sînt sufocate de un imens lan de griu, trăiesc un adevărat coșmar al puterii, griului, metaforă a unei spiritualități care se apără. Marele Cezar, Marcus Licinius Crassus, Caius Octavianus Augustus, Domițian sînt vocați unul după altul în efortul împăratului de a-i înțelege pe daci din care se va naște un nou popor. Romanul se constituie din cînd în cînd într-o meditație asupra raportului de forțe în istorie și mai ales asupra raportului dintre imperii și popoarele mici. Domițian, în toată lașitatea sa de fanfaron al istoriei este pus să rostască o tragică realitate: „Vina lor este că există. Aici și acum. La marginile imperiului meu și acum cînd acest imperiu nu mai poate avea încotro să-și extindă hotarele”. În poemul său în proză despre nașterea poporului român Marin Ioniță face din Traian un filozof (oarecît eminescian și romantic) al istoriei. Nu întîmplător, impotriva evidentei că la Roma coroana imperială nu se ridică decit de pe un cap retezat, el este primul împărat care va muri din altă pricină. Evident, există o oarecare teză în acest roman, ea este însă sugerată mai curînd poetic. Pentru întreaga lume romană Dacia a fost o obsesie, o taină imposibil de pătruns. Traian însuși, aspirînd să-i cucerească pe daci a fost cucerit de ei. Urmărindu-l pe Decebal s-a îndrăgostit de el și pentru nimic în lume nu l-ar pune în lanțuri și nu l-ar rețea capul. O asemenea teză nu-și poate găsi

o altă rezolvare decit poemul. Tot poetic este și finalul. Decebal a rămas undeva într-o magică peșteră, poate într-un vis al lui Traian însuși. În fond, e ca și cum Decebal nici n-ar fi existat, el fiind însuși spiritul unui popor. Sorții au căzut asupra unui soldat oarecare și capul său a trebuit să fie capul lui Decebal, cerut de imperiu. Lecția învățată de împărat de la daci a fost aceea, adevărită de istorie, că „poporul roman nu va putea supraviețui decit stîndu-i în ființa sa pe cei veniți să-l stîpîneasă”.

„Capul lui Decebal” este o povestire istorică plină de poezie, avînd pe ici, pe colo aerul unui basm istoric. Apărut într-o colecție dedicată tineretului, romanul abordează simplu, dar cu mare sensibilitate o temă care îl va tenta mereu pe scriitorul român. Această temă, dată fiind și înzestrarea prozatorului, incluzînd o componentă lirică, își găsește rezolvarea favorabilă în poemul în proză, pe care autorul îl subintitulează roman.

TUDOR CRISTEA

*) Marin Ioniță, **Capul lui Decebal**, Editura Albatros, col. Cutezătorii, 1985.

Proză

Suflul parodic *)

Puțini dintre consumatorii pasionați ai genului polițist știu că, din punct de vedere structural, narațiunea acestuia este sora mai mică a basmului. Chiar dacă decorurile, personajele și limbajul se schimbă (de la tărîmurile fantastice la orașele „tentaclare”, de la eroii dotați cu puteri fabuloase la detectivii geniali și răufăcătorii abili și de la grațul popular la stilul alert, adeseori în jargon), schema narativă este, în linii mari aceeași: întii are loc un dezzechilibru (rapt, furt, crimă), apoi apare prota-

Revista revistelor Convingeri comuniste

Ultimele două numere (2 și 3/1986) din **Convingeri Comuniste** argumentează salutul valoric înregistrat în ultima vreme de revista studenților bucureșteni, echilibrată și bine orientată tematic: nr. 2 este în întregime dedicat aniversării a 65 de ani de la înființarea Partidului Comunist Român, nr. 2 cuprinde cîteva argumente grele de ordin cultural, fără să neglijeze nici unul, ba dimpotrivă, implicîndu-se profund în realitatea studentescă imediată (viața organizației, concursurile profesional-științifice, activitatea cultural-educativă etc.) care este surprinsă în materialul viu, bine documentat, scris din interiorul fenomenului, atractiv, dar, în același timp, cu conștiința deplină a responsabilității cuvîntului scris.

Există, desigur, materiale de interes general maxim, cum ar fi interviul obținut de Smaranda Gălculescu de la Gabriel Garcia Marquez, dialogul studenților cu Mircea Danilescu, traducerea din Bob Dylan și altele, dar două lucruri se cuvin a fi salutate cu prioritate. Este vorba, mai întii, despre excelența inițiativă care se numește **Cartea cea mai mică**, simpatice generice pentru ceea ce înțelegem că se vrea (și îi dorim să devină!) — o colecție de potențiale debuturi în volum. Primele două apariții — **Horia Girba**, cu o poezie în care „gestul neutral, peisajul cu intenție mecanizat sînt moduri de a masca emoția și de a potența în același timp în sens modern” (Mircea Marin) și **Romeo Busegescu** — „o mîhă de stîburi care, firește,

nu toate au sunetul pur al metalului proțios, dar sinceritatea gestului său liric nu poate fi pusă la îndoială” (Mircea Ichim) ne îndreptătesc afirmarea că selecția operată de **Convingeri Comuniste** depășește unilateralitatea opțională cu care ne-au obișnuit alte publicații nu numai studentești. În acest sens argumentează de altfel și tinerii creatori participanți la dezbaterile găzduite de revistă sub genericul **Atelier literar**, o masă rotundă bine condusă prin meandrele atit de discutatele și disputatele concepte de modernitate și generație, fără a neglija rolul tradiției și al altor factori formativ-educativi și punînd serioase accente pe relația de reprezentare a creatorului vis-à-vis de colegii săi de generație (în sens biologic) și pe șansele de afirmare în peisajul literar contemporan. Față de întrebările serioase și la obiect ne surprinde pe alocuri o undă de teribilism juvenil. Surpîndera este cu atit mai mare cu cît participanții la discuții sînt cu toții mulți laureați cu diverse premii (U.A.S.C.R., F.A.C.S., Amfiteatru, **Viața studentescă**, **Coloaviul științific**, **Eminescu**), poezi și esești publicați deja nu numai de revistele studentești. O infatuare prematură și nejudicată corectă a valorilor anterioare îi pîndeste uneori pe acești tineri alimnieri deosebit de talentați și care se vor integra, desigur, notei de seriozitate și implicare caracteristică pentru orientarea din ultima vreme a revistei **Convingeri Comuniste**.

gonistul, care, prin încercări și eșecuri succesive reușește să anihileze răul inițial și să restabilească echilibrul. Fiind, deci, formalizat, genul polițist poate fi ușor parodiat sau, cel puțin, construit într-o zonă incertă, între tonul serios și cel „șugubă”. Este ceea ce realizează George Arion, care în două povestiri („Profesionistul” și „Țîntă în mișcare”), ne propune un joc „de-a aventura”, uneori credibil, dar frecvent minat, dinlăuntru, de suflul parodie.

Autorul ni se dezvăluie puțin preocupat de finisarea „inscenării” polițiste. O mulțime de amănunte ori de implicații posibile ale acțiunilor descrise sînt aruncate, cu nonșalanță, în afara povestirii. Citiorul pătîmas al genului i-ar putea reproșa că rezolvă uneori „deux et machina” conflictele și că, favorizîndu-și în mod fășîș eroul, cultivă spectaculosul în detrimentul verosimilului. E drept, legea oricărui „insălări” polițiste este că vinovatul să fie personajul care dă cel mai puțin de bănuț; surpriza generată de o asemenea figură de prestidigitatie narativă (căci în fond autorul știe tot timpul cine e vinovatul și povestește într-adins incomplet, ca noi să fim cit mai neavizați, deci cit mai puțin bănuțori) merită sacrificarea verosimilului, și eludarea unor gesturi, acte, gînduri care contrastează cu „lovitura de teatru” din final. Dar, după cum spuneam, George Arion este puțin preocupat de detaliile tehnice ale genului. Atenția sa este concentrată, în mare parte, asupra limbajului. Ca și Chandler ori San-Antonio el își construiește o ipostază epică și un ton aparte, savuroase prin ele însele.

În felul acesta, cele mai reușite momente ale epicii sînt acelea în care verva parodică și umorul suculent răbufnesc cu vigoare, captivează prin ele însele și concentrează atenția asupra textului în sine, arîncînd în umbră narațiunea. Este aici un fel de „anti-roman” polițist, o negare a legii fundamentale a acestuia (epicul, i.e. aventura primează) în favoarea unei determinări de sorginte stilistică (limbajul acoperă povestirea). Autorul este inegal în realizarea acestei performanțe, dar momentele sale de vîrf răsplătesc din belșug acel cititor „mai răbdător”, mai puțin pătîmas și mai puțin furat de scurgerea peripețiilor. Povestirea la persoana I facilitează acest joc stilistic: eroul povestește dar și comentează; limbajul său colorat se identifică ușor cu acela al naratorului, generînd un ton unitar, jovial și ironic în ambele sale ipostaze (vocea autorului și vocea personajului): „Următoarea lovitură mă inconvoaie de durere și aproape că nu mai pot respira. Simt că mă sufoc și venele de la tîmplă or să-mi plesnească. Cînd apuce să răsufliu zic: «Care-ai stins lumina?» Nu mai văd nimic în jur. N-a stins însă nimeni lumina. Mi-a fost aplicat un leucoplast pe ochi. Nu mai am cum să-mi exprim mirarea, fiindcă un alt plastru mă constringe la tăcere, fiinddu-mi aplicat pe gură. Mai simt doar o lovitură în ceafă și ultimul gînd cu care cobor în neant e următorul: dacă voiau să mă lovească în cap, de ce mi-au mai pus leucoplastul?” (p. 169).

De altfel, eroul principal este dublat de un „alter-ego”, o premieră cred în istoria genului polițist: mă gîndesc la motanul Mecena. Pisicile nu au prea populat acest gen literar (doar uneori cîinii), și cu atit mai puțin motanii, indeoște cei cu o înclinație spre filozofare și dotați cu reflexe rapide, capabili să neutralizeze rapid un răufăcător care le amenință stăpînul. Pentru Emil Mladin, Mecena este ceea ce era Watson pentru Sherlock Holmes: un interlocutor, un confident, adeseori un „raisonneur”; oricum, acțiunea n-are farmec fără el și mi-e greu să mi-l închipui pe întreprinzătorul ziarist-detectiv într-o nouă aventură, fără „distînsul” Mecena.

Supunîndu-se locurilor comune ale genului George Arion iese din canoanele romanului polițist prin savoarea limbajului și continua tentație a ironiei. Fără a-și dezamăgi suporterii fervenți, el nu li se predă întru totul și încearcă, abil, să-i atragă în cursa parodiei.

MIHAI COMAN

*) George Arion, **Profesionistul**, Editura Eminescu, 1985.

În jurul anticipației

Întîlnire cu SF-ul ceh

În dimineața zilei de 23 aprilie a.e., la Casa Scriitorilor din București a avut loc întîlnirea unui grup de autori români de literatură SF cu Ondrej Neff și Jaroslav Veis, autori SF din Cehoslovacia. În după-amiaza zilei precedente, la Casa Culturii Republicii Socialiste Cehoslovacie, aceiași autori au informat asupra evoluției anticipației de limbă cehă, iar actorii Ion Marinescu și Ștefan Radoff au citit cîteva dintre creațiile lor.

Dintre foarte interesantele informații

despre literatura SF de limbă cehă, am reținut ipoteza celor patru valuri semnificative, întemeiate pe ideea unei perioade infloriri, aflată actualmente la cea de a patra sa manifestare. Prima afirmare a SF-ului de limbă cehă a avut loc în anii '20, fiind legată de numele binecunoscutului Karel Capek. Cel de al doilea val s-a manifestat în anii de după cel de al doilea război mondial, autorii lui fiind marcați de un persistent sentiment de uluire-teamă, provocat de marile euceriri ale tehnicii și de încordarea politică din epocă. Era cosmică a adus cel de al treilea val. Profunda nouate a explorării Cosmosului a fost cea care l-a determinat în mod special. În fine, ultima generație semnificativă, din rîndurile căreia fac parte Ondrej Neff și Jaroslav Veis, este autoarea înviorării vizibile de care se bucură actualmente anticipația de limbă cehă.

Cei doi oaspeți din Cehoslovacia au amintit cîteva dintre personalitățile prominente ale literaturii SF de limbă cehă. Astfel, František Behounek, Josef Nesvadba și Ludvík Souček sînt trei autori cu personalități distincte, putînd fi socotîți, alături de Karel Capek, clasici ai genului. Dintre autorii aflați în plină ac-

tivitate creatoare au fost amintiți Zdeněk Volný, Ladislav Szalai, Eduard Martin, Lubomír Macháček, Karel Blazek.

Replici deosebit de interesante au fost schimbate în legătură cu specificul literaturii SF de limbă cehă. Referîndu-se la acest aspect, Ondrej Neff a remarcat preferința autorilor din cel de al patrulea val pentru diferitele nuanțe ale exprimării satirice și parodice. Tot el a constatat că o asemenea orientare este întru totul consonantă cu mai vechile preferințe moraliste ale clasicilor SF de limbă cehă. Referîndu-se la aceeași problemă, Jaroslav Veis a constatat că prezența parodiei semnifică, printre altele, o anumită ezitare a autorilor SF în fața abordării unora dintre marile teme ale literaturii. Pe de altă parte, a adăugat el, există unele realizări recente care argumentează în favoarea unei depășiri a acestei orientări, înspre atingerea unor complexități literare țînd de domeniul parabolii.

Cele trei povestiri pe care cei doi cunoscuți actori le-au adus la cunoștința publicului prezent la Casa Culturii Republicii Socialiste Cehoslovacie au fost semnificative pentru orientarea teoretizată de cei doi autori. Astfel, „Omul care știe”

și „Oglinda” de Ondrej Neff sînt două povestiri pornite de la cunoscute teme ale genului: călătoria în timp și lumile paralele. Într-un stil plăcut al fluenței jurnalistice, naratorul relatează pătîniile unor oameni din zilele noastre, mediocri de felul lor, angrenați în întîmplări cu totul ieșite din comun. Remarcabilă este gradăția introducerii elementelor fantastice, precum și anumite amănunte țînd de realismul tradițional. Textul lui Jaroslav Veis (un fragment din romanul „Marea timpului”) este de o cu totul altă factură, în ceea ce privește premisele SF, dar analog datorită accentelor satirice și parodice. În el ne sînt înfășurate consecințe îndepărtate, uneori ajunse în domeniul grotescului, ale lipsei de înțelegere ecologică. Poate fi remarcată acuratețea autorului în ceea ce privește imaginarea unor amănunte țînd de civilizația materială.

Dintre intervențiile scriitorilor români, în mod deosebit semnificative au fost cele rostite de către Ovid S. Crohmalnicu și Ion Hobana.

VOICU BUGARIU

confesiuni esentiale

Aurel Rău

OPERA DE ARTĂ POATE FI MORALĂ PRIN INTERMEDIUL FRUMOSULUI

— Stimate Aurel Rău, cit de îndepărtate sint începuturile dv. poetice? Cum le privește ochiul matur de acum?

— Întrebarea presupune o mărturisire despre un punct de vedere care se conturează în timp și nu în principal tentația confesivului. Nu un „gol istoric se întinde“ ci un prezent continuu, în sensul că poezia o cauți, o găsești în alte forme, mereu și mereu. Ceea ce ai făcut îți dă sentimentul unui progres, dar lucrurile sint date pentru totdeauna. Imi sint dragi poeziile scrise în anii de liceu, în același grad cu cele pe care le-am văzut ivindu-se sub condei ulterior.

Dar pentru că ați pus întrebarea precis — lucrul, desigur, l-am mai spus — mi s-a părut că merită reținute experimentele poetice de după hotarul întâlnirii cu poezia modernă, când eram la vârsta de 15—16 ani. Revelația poeziei interbelice — a lui Blaga și a lui Bacovia, a lui Arghezi și Minulescu — a produs o mare ruptură în ceea ce privește reprezentarea pe care mi-o făcusem despre poezie prin școală și lectura clasiceilor; o opțiune pentru estetic în sensul că opera de artă poate fi morală prin intermediul frumosului.

— Într-un portret al artistului (poetului) la tinerețe, ce loc ocupă erorile, „păcatele tinereților“?

— Evident, la ce v-am spus înainte survin etape care țin de factori externi istoriei de care vorbește Miron Costin.

Există un tribut al poemelor prime, în care simți o notă personală, plătit mirajelor care te-au ajutat să te auto-deslușești influențelor poetice. Eu am considerat o desfițare să le pot vedea împreună cu scintilări a ceea ce mi s-a părut numai al meu, mai ales după o a doua falie care a marcat această orientare a mea spre cuvântul poetic, în momentul în care, în plină formare fiind, manifestarea poetică avea de ales între a fi o cronică a evenimentelor zilei sau a nu fi deloc. Anii 1948, când eram tot mai tentat să confrunt intim-plăile din sufletul meu cu o opinie din afară, m-au pus în situația ciudată de a trăi două realități, două existențe: una trainică, în care te consulți numai cu cărțile și cu reprezentările dinainte, și alta publică, a presei literare, trecută pe un drum al socialului, al evenimentelor imediate, al deciziilor globale de trecut, pe care articole de direcție, lepădări, deziceri, le etalau spectaculos în toate revistele, nu multe, și în ziarele cu pagini culturale, respectiv frecventam conaștrii de pe lângă ziarul **Lupta Ardealului** unde scriitorii mai experimentați, majoritatea tineri, dar mai în vîrstă decît mine, frămîntau, moșeau, dezbăteau ceea ce s-ar numi o poezie nouă, cu șanse de publicare. Ei înșiși, chinuți de întrebări și de dorința îngrijorată de a vedea renăscînd metafora sau emoția sau transfigurarea, toate celelalte semne ale actului de creație, într-un limbaj al cetății. Există multă teamă de eroare și în același timp o cantitate de speranță că în transformările ce se petreceau era o somare logică, pentru o cotitură față de ce se obținuse în poezia noastră interbelică. Se făcuseră unele din jocurile poeziei moderne românești. Urgisiți, din păcate, marii poeți, ce ne dăduseră sentimentul european al tuturor posibilităților previzibile pînă atunci, trăiau, dar în același timp își spususeră principialul lor cuvînt.

Aceasta pleda într-un plan nevulgarizant pentru meditația la o infuzie de vital, de un suflet al firescului de care decantările și subtilitățile formale păreau să priveze modalitățile poetice ajunse în momentul celui de-al doilea război mondial. Pledau în acest sens lumini promițătoare din poezia americană, cu toată dezvoltarea de după poezia lui Whitman, cu dezinvoltura și imprezvizibilul gesturilor ample, ipostazelor individuale celor mai diverse. Versul liber se afla, prin tot ce s-a întimplat în această poezie în anii de după antologia lui L. Untermeyer, și el plin de rodnicie. Se constituiau în argument nu puține puncte terminus ale multor formule poetice care păreau să fi dat tot ce aveau de dat.

Travaliul sintactic și verbal arghezian, abstracționismul și ermetismul barbian, miracolul bacovian cu melodia lui unică ivită dintr-o dată în **Plumb** și destrămată nu involutiv, ci parcă dibuind orizonturi noi, în aparenta inco-

rență a Stanțelor burgheze, a asociațiilor scurte, nervoase, dureroase, a notației, etc.

Se insista mult, cu șanse împărțite, asupra unei călduri a omenscului din poezia de război sovietică. Fie pe filiera cîntecului și a atmosferei eseniene, dezvoltată ceva mai fericit de către unii practicieni în raport cu alții mai nefericit dotați, lozincarzi, fie pe filiera maiakovskiană, care în degradările ei de simplă invectivă sau de funcționarism nu estompa de tot sursa de răzvrătire față de răzvrătiri și tipare clasicizate, din perioada marilor contestări ale avangardei, din momentul juvenil al tuturor contestărilor în care imagiști și futuriști găseau un element comun

Am trecut, nu o dată, în Clujul studentiei mele, prin dreptul casei cu nr. 15 de pe strada Rakoczi, fie în drum spre un coș, autor de proză scurtă foarte talentat, cu vreo două cărți în manuscris, dar nedebutat încă, fie în drum spre Studioul de radio.

Am trecut, fără să știu că acolo locuiește poetul Aurel Rău, redactorul șef al Stelei, pe care l-am întâlnit doar o singură dată, prin 1975, în spațiul său natal, la Bistrița. La lansarea volumului de Micropoeme, alegîndu-mă atunci cu o generoasă dedicație pe paginile poemului Totem.

L-am reîntîlnit pe Aurel Rău de-abia la sfîrși-

tul lui decembrie 1985, în casa cu nr. 15, în camera poetului, inconjurat de cărți, de o colecție impunătoare de icoane pe sticlă, unele datînd din 1868, 1877... Iarna se așeza blînd, iar pe terasa căsăi nînsoarea care cădea își făcuse adevărate cîmburi de zăpadă.

Două zile la rînd am pus întrebări poetului, care mi-a răspuns în prima zi plîmbîndu-se prin cameră, agitat, ca un leu în cușcă, în timp ce a doua zi a stat nemiscat pe scaun, citeva ceasuri, cu fața cuprinsă în paliditate, răspunsurile sale pîrînd a fi citite de undeva, dintr-un text scris de-

Rid singure în propriul cont, prin timp, atitea, după cum licărește cite o imagine de candoare, cite o floare de accent personal.

— Dintre poeții prinși în virtutea acelor ani, unii au scăpat, „reabilitîndu-se“, dînd măsura adevăratei lor valori. Alții au rămas „incurabili“, datorî impactului cu acea epocă. Pentru că ați trăit efectiv acele circumstanțe sociale și literare, ce ne puteți spune despre mecanismul „schimbărilor la față“?

— Poeții cu adevărat „prinși“, după părerea mea nu s-au reabilitat niciodată. Dacă au rămas unii incurabili, practic realitatea literară nu le-a mai

mult. Din cînd în cînd se oprea cu cite o frază de genul: „Acum nu scrie lasă-mă să-ți explic, poate cîndva vei putea vorbi despre aceste lucruri, îndepărtîndu-ne mai mult de ele“. Am realizat un interviu foarte amplu, în sirul dialogului spontan ivîndu-se mereu alte întrebări, alte răspunsuri...

O primă parte a dialogului nostru a apărut în revista **Vatra** nr. 1/1986. O alta o propun acum cititorului, urmînd ca într-una din cărțile de interviuri pe care le-am gîndit și le-am finalizat.

într-o sete de deschideri. Pe de altă parte, poeții generației 1937—1938, tinerii premiați de Fundațiile Regale, încearcă schimbări la față cu șanse și fără, obțineau citeva accente autentice în imbinări de elemente iconoclaste, de clamări profetice, în anumite reluări ale baladescului, în pete de culoare, în imbrățisarea cuvîntului frust. Invada totodată o poezie retorică, făcută, gaze-tărească, factice, se cereau editoriale versificate. În acest climat — n-am pretenția să pot, într-o discuție directă, nepregătita anume, numi toate caracteristicile, componentele unei întregi epoci de prăbușiri și îmuguriri — la cenaclul la care m-am referit se discuta pasionat pe marginea ofertelor tuturor fluturilor care se îndreptau spre o lumină care putea fi o sticlă de lampă. Funcționa umorul, spiritul critic, voia bună tinerească, o repugnanță față de oportunism, o curiozitate de nou, o bunăvoință față de semnele talentului autentic, intransigentă față de desuetudine și față de pășunismul care se prelungea dintr-o poezie minoră, interbelică, o slăbiciune pentru acuratețe. Din nefericire nu dintr-o perspectivă lungă a duratei spunea Da și Nu voci mai afirmate, conștiințe artistice constituite: Miron Radu Paraschivescu, învăluit în aura **Cîntice-lor țigănești**; Ioanichie Olteanu pe care îl admiram pentru baladele sale de o frustitate rafinată și care aducea o adiere dinspre momentul de conștiință ce fusese Cercul literar; A. E. Baconsky, nu de tot lecuit de teribilismul frumos al opțiunilor pentru o poezie supraprealistă, în care se inscrieseră cu citeva poeme publicate, și de un spirit caustic, de un orgoliu benign; Victor Felea, cu un mic trecut literar și el, concretizat în poezii publicate în anii războiului, dar și în însemnări critice, articole despre cărți, pe care și le văzuse în paginile **Pagini-lor literare**, editată la Turda de Toader Mureșan, acest coleg de generație cu Mihai Beniuc (minunatul poet al **Cîntecelor de pierzanie**) și om de bine pentru Lucian Blaga în primele zile ale refugiului din Cluj, din Ardealul de Nord, în condiții atît de vitrege cedat. Cutezau ieșiri din timiditate și atitudini, voci la primele lor articulări, se respingeau „intimisme“ sau rîzibile gărări, se selectau compoziții apte pentru paginile **Suplimentului cultural** pe care ziarul local reușește de la un moment dat să-l găzduiască în succesiunea unei pagini literare obișnuite. Situații singur aici, cit de radical vreți, citînd presa vremii, „păcatele tinereților“ și erori.

permis manifestarea. Vor exista zbateri în planul vieții, dar acestea nu intră în interesul istoriei literare. Au funcționat, e drept, nu puține comportări jenante ale unor talente reale, care în mod conștient, pentru profituri de o clipă, s-au pus în slujba unor mașinații și aranjamente, dar ei au plătit în scrisul lor, cînd nu iromediabil, întins.

Poate nu reușesc să fiu destul de explicit, dar scriitorii activi din anii '50—'60 se impart, în amintirea mea, dintr-un punct de vedere, în două categorii: cei care parcă ar fi dorit să rămînă mereu acea situație și cei care stăteau în faptele lor cu sufletele mereu la o fereastră, la o adiere de aer proaspăt, la o zare. Ambele categorii acționau în conformitate cu această determinare. Au ieșit spre ființa lor cei care priveau spre zarea despre care am vorbit și care se considerau în calea deschiderilor. Alceva sint tributurile plătite, înșelările de sine, prin decoruri de moloz, și iluzia că o lucrare literară sau alta sint învecinate cu „necunoscutul“ bun al „ilimitatului“ pentru care se roagă Apollinaire. M-ați adus la lucrarea în timp a **Stelei**, la moara aceasta de ani, energii, iluzii, rouă, credințe în mai bine, rotiri în cerc, invitări pentru grăbirea unei normalizări literare, vibrări entuziaste la descoperiri de talente, o pustiitoare sete de un cultural pur. La strategia de a aduce în circulația literară, în actualitate, la prima clipă posibilă, a lui Blaga. Încă din 1953, cu traduceri, dacă alceva deocamdată nu era posibil, a lui Arghezi în 1956, în competiție cu **Contemporanul** lui George Ivașcu, a lui Bacovia, foarte devreme, cu poezie originală, cînd nu e prea mistuită de un plîns intern, incît să se prea vadă și să se mute într-un mai tirziu, a lui Ion Vinea, ca articler, dacă poetul trebuia să mai aștepte, a lui Adrian Maniu, în aceeași situație, și a mai multora. M-ați împins poate pe o pantă ușoară pentru că singur ați vorbit despre „mecanismul“ schimbărilor. Să mă apropie puțin și de pantă, să-i zicem, grea. Fac semne de lumină în clipa aceasta, cu chipurile lor tinerești, din fotografia, scriitorii care au precedat **Steaua**, apoi cei care i-au devenit fondatori după ce autorul **Liberității** de a trage cu pușca, Geo

Dumitrescu, în 1953, a pus capăt interludului său clujean, în multe privințe fast unei viziuni neprovinciale pentru care la Cluj, mai depărtat de imixtiunile de la centru, se optase. Nu trebuie să uit, înainte, pe Emil Isac, un patriarh, care în 1954 moare, și care, dincolo de inegalități are curatul său glas modern, a fost, în tăcerea Blaga din oraș, un martor autentic al poeziei mai multor epoci. Poeții tineri, în frunte cu A. E. Baconsky, care devine redactor șef și care înțelege și el la timp că tentația poemului epic, promițătoare ca respirație a presupus și regretabile concesii, reușesc să publice, în noua revistă din primăvara lui 1954, adesea regăsiți ale lirismului.

Se vorbește, timid, de bine în privința unei lirici meditative, confesive, de notație, de pastel, de tot ce poate scoate din alienare, încă firav și însemnînd enorm. Trebuia să fie acoperit, de asemenea, sectorul publicistic, articolul de atitudine, eseul, trecerea din lirica universală (cînd o aniversare prestigioasă îi este scut). Aniversările punînd în contact cu un întreg univers de literatură adevărată, convertibil în factorii de influențare asupra noțiunilor literare în curs, fie pînă și la o reabilitare a unor cuvinte infinit potențate prin interdicțiile la care fuseseră supuse, la fel notă de opinie, adesea restrînsă la aluzii — toate cu drag primite, binevenite, în sarcina poezilor și criticilor (inclusiv cei bucureșteni) de la o revistă care vede, care respinge, care afirmă, care speră, care își apropie nume noi sau este foarte bucuroasă de prilejirea sau consolidarea atîtor și atîtor debuturi. Se produc paralele ardori mai rapide ale etapelor, fusese răsăritul atît de promițător Labiș, mai grăitor prin „lupta cu inerția“, un răsărit fulgerat printr-o nedreaptă moarte, se află pe drum de decantări și încordări mai radicale, mai abrupte, glasuri mai tirziu venite, între care Nichita Stănescu, Ana Blandiana, Marin Sorescu și alții. Regăsesc viziunile și sunetul lor curat poezia Mariei Banuș, a lui Eugen Jebelcanu, Geo Bogza și alții. E fascinant, însă și spectacolul reîntrării, afliării de acum în arenă, a aproape tuturor marilor bătrîni, din fericire în viață și mulți creativi. Au reizbucnit dintr-o dată proza voiculesciană, dar și **Ultimile sonete...**, Blaga deschide pe o masă stil în locuința sa de pe o stradă de sub dealul Feleacului, trei caiete cu poezii care „întind brațele de energie“ ale unei a doua tinereți, poezia de notație a lui Bacovia e în continuare superbă, Ion Barbu s-a restrîns la mici mîrgăritare de ocazie, savurate în cercuri intime, dar **Băleescu trăind** e perfect trecut prin calme creste, reflectă geometrie aceleași pline de voință de stil clarități.

O mare parte din aceste semne ale unui reviriment liric trec, spre empireul național, prin Cluj, se scrie poezie adevărată în București și în toate centrele literare cu vatră de cultură, se cîntă pe un fluier curat și din **Frunzele** lui Arghezi și în neștiute umile tirguri, chiar dacă unele modulații zidoare mai rămîn în sertar.

Aș reproșa poeziei de la **Steaua** un mers al ei mai lent și un exces de echilibru, datorate unei prea mari încrederi în constanță. Unei prea mari bucurii pentru reînnoirea cu filonul interbelic, poate unei prea mari prudențe față de construcțiile ample, care în forme degradate fuseseră uncori capcane. Cine caută nu numai faptul șocant poate sesiza reprezentativitatea unor limpezi momente în creșterea poeziei lui A. E. Baconsky spre plusul promisiunilor din personalitatea lui atît de păgubitor frîntă, evidentă dintru început, linia melodică din evoluțiile ulterioare ale celorlalți poeți de la **Steaua**: Aurel Gurgănu, Victor Felea, Petre Stoica ș.a. distincți și conformi propriilor registre, neînfeudați unui model.

NICOLAE BĂCIUȚ

Lecturi complementare

E foarte frumoasă ideea „Vieții românești” de a dedica unul din „caiete” sale „critice” lui Sorin Titel, scriitorul pe care maladia secolului XX l-a ucis la vârsta deplină maturității creatoare. Formula nu e una de rutină în cazul lui. El face parte dintre scriitorii care cresc cu fiecare carte și care, deși pornesc la drum ca scriitori autentici, gata formați, și ar putea să-și facă o bună carieră păstrându-și forma inițială, își impun totuși să trăiască și să scrie în regimul unei neîntrerupte depășiri de sine. Sorin Titel știa că harul ce i s-a dat trebuie, asemenea uraniului, păzit, cultivat, îmbogățit. Deliberat, el a trăit și a scris într-o extraordinară, fără odihnă, devoratoare tensiune a fiindului. Prietenii și cunoștii și-l amintesc cu toții mereu în priză, punându-și tot sufletul nu numai la masa de lucru (pentru această conectare stau mărturie cărțile), ci și în reacția la un fapt de viață sau în pledoaria pentru o idee sau un simplu punct de vedere.

Era un mare lacom și lăcomia lui era una completă. Sint scriitori, sint oameni care poftesc la darurile cele de toate zilele ale vieții și sint scriitori, sint oameni care nu se pot hrăni decât cu „bucățele” artei. Ei bine, Sorin Titel jinduia și după unele și după altele. „Era lacom de viața concretă” (Marius Robescu) și „era un gurmand cultural” (Mircea Iorgulescu). „Insațiabil lector” (Norman Manea), care „a citit tot ce era de citit” (Lucian Raicu), era și un „indragostit de muzică”, dar nu unul oarecare, ci unul ce-și făcuse din ea „o pasiune absorbitoare” (G. Dimisianu). Voia să știe totul, să nu-i scape nimic. Cineva își amintește că frenezia lui culturală intriga, uimea, complexa.

Poseda o „debordantă capacitate de prezență care îl inestra cu un soi de vrăjitorască ubicuitate” (Valeriu Cristea) și ea, această vocatione de a se afla în mai multe locuri în același timp, îi vine în minte lui Florin Mugur înainte de oricare alt însemn: „Seara, la ora opt și treizeci de minute a fost văzut în sala de concert a Filarmonicii. Se cînta Bach. În aceeași zi, la aceeași oră se afla — există cel puțin douăzeci de marteori — la nunta unui prieten, lucru inconfundabil de mirare deoarece tocmai stătea de vorbă cu o femeie bătrână într-un compartiment al acceleratului de Timișoara și era în fața ușii închise a unei florării din Piața Națiunii rugînd-o pe vinzătoare să deschidă și să-i vîndă măcar o floare”. Această impresie de ubicuitate, care stăpînește multe din paginile memorialistilor, se explică prin febrilitatea cu care Sorin Titel își cheltuia timpul. Iată ce spune mai departe Florin Mugur: „De cînd îl știu pe Sorin Titel, el tocmai a venit de undeva și trebuie să plece într-o secundă. Ceea ce nu înseamnă că nu rămîne o oră — iar dacă ai nevoie de el, și două, și trei — aflîndu-se tot timpul cu o clipă după ce-a venit și cu o clipă înainte de-a pleca și trăind acest răstimp în modul cel mai rapid ce se poate imagina”. Acest neastîmpăr constitutiv (Mihai Coman îl numește „năvălire neașteptată”) indica în el,

marele lacom, un mare călător. Firile sub înaltă tensiune, într-o agitație fără pauză, nu-și pot rezolva dramatismul decât pe drumurile lungi, cînd spiritului neliniștit i se oferă șansa de a-și satisface într-un timp record foamea de insolit. Atunci cînd mereu altceva îi iese în cale, el își găsește echilibrul. Clipa fericită, Sorin Titel se cunoștea căci în ultimul interviu face această confesiune pe care și-o va aminti-o și tatăl său: „Eu sint prin vocație un călător, sint născut într-o zodie de călători”. Nu era o vocație pe care s-o ascundă. Il pecetluia inconfundabil, ca un corolar al apetenței lui diversificate de a cunoaște. „Călătoriile erau cea mai mare bucurie a vieții lui” (Marius Robescu).

Cele mai multe fotografii din album îl înfățișează, de altfel, „în lume”, prînd-o, examinînd-o, infulecînd-o cu marii lui ochi de Ulyse. Mai toate au ca fundal un peisaj montan, un pic de arbori înfloriți, o fîntînă arteziană, un fragment de grădina sălbatică, o piață cu legume și flori, un tirg oarecare, o clădire veche, o moară de vînt, o sta-

consideră el însuși un „încăpăținat”: „Îmi urmez drumul cu un fel de inverșunare fără să ascult de vreun comandament imediat, scriu numai despre ceea ce mă preocupă, despre ceea ce simt că trebuie să scriu”.

Paradoxala combinație de mansuetudine și vitalitate, în care mansuetudinea e cupa, iar vitalitatea e ambrozia tare, obligată să ia forma ei, are rădăcini adînci într-un tipar stilistic. Viola Van- cea îi evocă „silueta greu confundabilă, robust-dezinvoltă, de un optimism febril, amintînd eroii maestrilor flamanzi”. Or, acești eroi sint „personaje vitale hotînd la o eternă chermeză în care roșul macilor se amestecă violent într-o horă greu de imaginat cu galbenul aurului vechi, cu violetul și verdele intunecat din fața cărora albul inertelor zăpezi se retrage parcă înfrînt”. Ca „țaran robust și înțelept din Banat”, ca „frate mai vîrstnic” ce uimea perpetuu „prin longevitate și bogăția a spiritului”, Sorin Titel face parte dintre aceste personaje.

Apartența la matricea bănățeană explică (fără a o epuiza) personalitatea autorului „Lungii călătorii a prizonierului”. De bună seamă, nu poate fi vorba de o mutare a unei lumi reale între copertile unor cărți, cum crede unul din memorialiștii (dr. Mircea Lăzărescu). Punctul lui de vedere trebuie reținut ca termen

nimeni la noi nu și-a scos de aici o materie epică mai substanțială”. Încă mai apăsător polemizează Liviu Ciocărlie cu clișeu că Sorin Titel ar fi autorul „unei regiuni”. De pe temeiul „observării individului, a omului obișnuit, scriitorul se înalță spre cuprinderea nu a unei regiuni, ci a unei provincii”, căci „creatorul autentic este cel mai adesea creator de Provincie”. Ce vrea să însemne aceasta? „Nu cu o capitală seamănă teritoriul creatorului. Capitala este un loc geometric, un spectru a toate culorile, un bun al tuturor. Provincia creatorului seamănă cu o țară, căci îi cuprinde pe toți, dar rămîne Provincie, adică numai a lui. Cu alte cuvinte, Provincia este adevărul creatorului”. Așa cum spune Mircea Iorgulescu, Sorin Titel a descoperit „literar” provincia bănățeană „după” ce s-a mutat în Capitală, „dar a descoperit-o ca paradis proiectat, nu ca paradis pierdut, ca răsfrîngere particulară a europenității, nu din perspectiva îngustă a „dezrădăcinării”.

Vrînd-nevrînd, propunîndu-și s-o facă sau nu, comentatorii scriitorului relevă în opera lui o dimensiune comună obiectului și modelului, regiunii și Provinciei, realului și imaginarului. „Omul cu suflet” sau „omul cu inimă” (sint formulele lui Eugen Simion), individul care își „trăiește” singura viață care ni s-a dat, „cu bucuriile, generozitățile, dar și micimile și opacitățile lui” (Liviu Ciocărlie), purtătorul unei condiții de o „infinită fragilitate” (Lucian Raicu), acest personaj tutelar, care poate fi mama ca și fiul, este eroul baroc și substanța lui i-a pus-o la dispoziție lui Sorin Titel, pe canale tănuite, o anume matrice stilistică. Asupra acestei coliniarități de teme insistă, cu bună îndreptățire, Cornel Ungureanu: „Romanele lui sint pline de mese întinse pe care se revarsă darurile pămîntului. O supraabundență generată și de o matcă stilistică, de o zonă de adîncime pe care am numit-o cu altă ocazie: barocul. Sorin Titel trăiește din plin realitățile barocului bănățean: literatura lui se supune, nu fără voluptate, acestei sollicitări. // Dar barocul, spune undeva Edgar Papu, este o structură defensivă. El trebuie să ocrotească o fisură existențială. Eroii barocului, ființe încărcate de toate darurile, sint în fond firave, trăind sub amenințarea unei premedii inombabile. necunoscut neprielnic se află în preajmă pîndește. Rispa de roade e un gest magic: imblinzește. Eroii-care-trăiesc-sub-amenințarea-morții nu sint alții decît aceia care trăiesc împlinirea nesfîrșitei sărbători. A bucuriei de a trăi”. Această comunicare axială a modelului cu obiectul, întărită de revelațiile lumii celei mari, de frecventarea imblinzitoare a culturii și de prietenie, este aceea care înnoadă viața și opera lui Sorin Titel într-un tot indestructibil. Marele lacom, marele ubicu, marele dirz, marele călător, marele vital este marele baroc. „Ce a mai rămas e numai durere”, spune tatăl scriitorului. De fapt, n-a rămas decît lumină.

CONSTANTIN SORESCU

*) Viața românească, număr dedicat lui Sorin Titel, în seria Caiete critice

Privire asupra vieții și operei lui Sorin Titel*)

tuie, un zăplaz, întinderea mării. Toate aceste imagini îl surprind în apele lui. Îmbătățit de melancolie (cea mai frumoasă dintre fericirile posibile), privirea lui scrutază parcă orizontul, ca și cum obiectele din cadru s-ar fi evaporat după ce le-a atins, pentru ca acum să-și doarească ceea ce încă n-a perceput.

Avea nevoie Sorin Titel de a călători pentru a-și compensa o absență sau pentru a-și consuma prin cunoaștere un prisos de energie interioară? De o nevrosimilă blajinătate a chipului pentru cineva care nu poate sta locului, el era un vital: „un spirit vital, neobisnuit de vital” (Eugen Simion), „cel mai rezistent, cel mai puțin vulnerabil, cel mai apărât” din cercul prietenilor (Mircea Iorgulescu), care „n-a avut timp să fie bolnav, inert, deprimat, apatic” (Lucian Raicu). Robustețea lui era esențialmente una lăuntrică și se numea — e numele pe care i-l pun sau i-l sugerează cei mai mulți memorialiști — **dirzenie**. „Nu ceda niciodată” (Nicolae Velea) în proiecte, în convingeri, în opinii și „dirzenia cu care-și afirma — repede, din primele vorbe — preferințele lui literare” (Radu Cosăzu) pare să-i fi pricinuit amare necazuri nu numai în tinerețe, ci și în ultimii ani ai vieții, cînd s-a desprins de amici printr-un atașament viu și declarat față de cîteva capitale valori, idei și propoziții în lumina neproclamată a cărora își scrisese opera. În ultimul interviu pe care l-a acordat, se

de diferență: „Cîtă vreme a trăit în Banat — la Margina, la Lugoș, la Caransebeș, la Timișoara — Sorin Titel era acasă. Dar, în spațiul urban în care viețuia, Sorin purta deja în el o lume ideală, o lume a satului bănățean, cu copiii și bătrînii săi, un cosmos în care, petrecîndu-se foarte puține lucruri deosebite, se întimpla de fapt tot ceea ce omenesc e esențial. Această lume a dus-o apoi cu el, la București și pe meridianele lumii și a adîncit-o de la carte la carte, spre o profunzime metafizică”. De altfel, această apreciere își conține involuntar, vorbind de idealitate, esențializarea și aprofundarea metafizică a lumii de transpus, corectivul. Mai exact spus însă, cu vorbele lui Eugen Simion, „Sorin Titel a venit din Banat și a creat în literatura lui un Banat imaginar în care trăiește o lume pe care literatura română n-a mai cunoscut-o pînă la el”. Proza lui e un analogon al lumii bănățene, or, analogonul presupune selecția, reducția, transformarea, într-un cuvînt, **modelarea**. Ovid. S. Crohmalniceanu intuieste corect acest proces: „El și-a creat o lume a sa, inconfundabilă, cu o geografie și o faună, proprii, scaldate de o lumină aparte, o **Yoknapatawpha** care-i poartă numele în atlasele imaginarului. // Din universul satelor și tirgurilor bănățene populate de etnii amestecate, români, șvabi și maghiari, Sorin Titel a plămăuit **Țara indepartată**, ținutul unde și-a plasat umanitatea romanului sale. După Slavici,

Un tînar autor, o carte

Matei Vișniec —

„Înțeleptul la ora de ceai”,

Editura Cartea Românească, 1984

Poezia lui Matei Vișniec, bine primită de critică, epuizată rapid din librării, înregistrează o situație asemănătoare cu aceea a liricii lui Marin Sorescu. Se pare că și poezia tînară a deceniului opt rămîne fascinată de metafizică, hipnotizată încă de magnetismul filosofiei postkantiene trecute prin „filtrele” sensibilității nichitastănesciene. Cu toate că se înregistrează o decrispare ludică, o detașare ironică, o tendință spre anecdot, parabolă și antisentimentalism, totuși deasupra acestei direcții plutesc norii unei austerități și constanțe neîncrederi. Cum se explică acest fenomen? În primul rînd, cred că prin eterna „ezitare” a culturii autohtone în fața ludicului și a ironiei. Într-un stadiu pe care l-aș numi de **post-acumulare**, dizolvanta și relativizanta ironie nu și-a găsit încă locul. Apoi fiindcă rezultatele cele mai notabile le-au produs reprezentanții unei lirici a gravității, a problematizării de tot felul, cerebrații și estetizantii, calofilii solemnii și livrești. Nu în ultimul rînd, printr-o defecțiune de „sincronizare”: clasicizarea prea timpurie a poeziei autorului „Descintotecii” a marcat profund procesul de receptare a unui tip de lirică și așa „maturiza” grăbit, asimilat forțat unei linii (destul de generale) ce și-ar

găsi punctul de plecare, impulsul inițial în prozele lui Urmiz și în resurecția avangardistă autohtonă. Apare așadar legitimă revanșa acestei poezii ale cărei resurse au fost slab exploatare, uneori unilateral și ale cărei zăcăminte de expresivitate se anunță surprinzătoare.

Șansa acestei revanșe aparține în mod absolut îndreptățit și lui Matei Vișniec, autor, pînă în prezent, a trei volume de versuri. Încă de la debut („La noapte va ninge”, ed. Albatros, 1980) poezia sa a intrunit sufragiile criticii dar, poate prin reflex la experiența soresciană, a trezit și mai vechile suspiciuni legate de sfidarea convențiilor literare, de nonconformism, ironie și gust al parabolice. Ușurînța remarcabilă, farmecul chiar cu care poetul pune în scenă conflicte, stări emoționale, lipsa aproape totală a metaforei la nivelul versului, „scenariul” riguros, tăietura geometrică a poemelor sale contribuiau la înșelătoare senzație de superficială, monotonă absență a suferinței, la iluzia unei inofensivități „fabulări”, a unui așediu **aluziv** asupra marilor întrebări existențiale: „Ce-i acolo, ce-i acolo, / răcniră inginerii / cu miinile bagate pînă la cot / în mădularele mele // Eu am ridicat puțin capul / și am aruncat o privire / pe fereastră: / nu-i

nicic, încă un cal / s-a oprit în fața abatorului / și lovește cu botul / în porta de metal” (Despre mădularele mele).

După „Orașul cu un singur locuitor”, ed. Albatros, 1982, jurnal al unui loc imaginar unde nu se întimplă nimic, dar și document al unei așteptări disperate, pline de tensiune, al sensibilității singerind în blinducigătorul zid emoțional al unui spațiu (Orașul) pe care poetul îl va cuceri și trece prin focul și sabia cuvîntului său, Matei Vișniec pare a se fi stabilit asupra unei formule proprii capabile să imbine forța de sugestie a imagismului suprarrealist cu substratul parabolic, meditativ, ce fructifică adesea experiența teatrului absurdului (Beckett și Ionesco indeosebi). Poemul de acum al lui Vișniec poartă cu sine cite puțin din albastrul neliniștit al lui De Chirico, puțină rumoare de bistron, à la Prévert, norii împinși de curenții subconștientului ca în pinzele lui Magritte, filfiutul de aripi de ingeri (cînd blînzi cînd agresivi) amplificat de o percepție halucinantă, transpus cu mijloacele imagistice ale unui Hitchcock al versului — toate însă „fixate” într-o originală montură a rostirii, uneori bogată, fastuoasă, alteori grațioasă și galantă, montură din care poemele ultimului volum (**Înțeleptul la ora de ceai**”, ed. Cartea Românească, 1984) emit strălucirile unor senzuri subterane întotdeauna grave, tensionate, dramatice: „Poate că dacă am să scriu toată noaptea / o să-mi treacă / dimineața voi fi trist dar fericit și poate / umbra gigantică a zilei mi se va lipi de palme // există o moarte sigură moartea prin / cuburile inexistente de gheață / există o ieșire sigură din univers ieșirea / prin gura neagră a cuvîntului univers // / ușile au fost deschise cheia s-a încins / fierbe ceaiul semafoa-

rele au vorbit / se pun în mișcare uriașe cisterne cu sudoare / ultimul mare împușcat în frunte se răsușește în glonte sau” (Ieșirea prin gura neagră a cuvîntului).

Remarcabilă este aici incursiunea poetului într-un teritoriu părăsit, al absenței, al atemporalității, al incremenirii — spațiu în care gesturile capătă umbre lungi, parabolice, unde imaginile devin simboluri iar cuvintele încep să sugereze o altă realitate, deopotrivă a visului și a treziei, inaccesibilă simțurilor obișnuite: „Există u a oraș / pe care nu l-a construit nimeni // sint străzi pe care nimeni n-a trecut niciodată / sint uși care n-au fost atinse / sint ferestre prin care nu se poate privi // o sută de sezlonguri stau înșirate inutil / de-a lungul falezei / nici un cuțit n-a fost ridicat în aer / telefoanele publice încă n-au funcționat // nu s-a auzit încă nici un sunet / nici o piatră nu s-a rostogolit de pe munte // ori de cite ori se apropie de țarm / inotătorul se sperie / și se întoarce în larg” (Inotătorul).

Matei Vișniec este creatorul unui tip original de tensiune (la aceasta contribuind și experiența lui de dramaturg); versul său nu se aglomerează, nu învăluie, ci **descoperă** un nucleu poetic (care poate fi de genul aforismului filosofic) așa cum ai descoperi plin de neliniște un trup muficatul derulînd răbdător nesfîrșitul bandaj imbibat în rășini și arome și așteptînd „întîlnirea”, revelația, deznodămîntul: „Se apropie sfîrșitul secolului și oamenii / începuseră să-și incuie ușile / să-și bată ferestrele în scinduri //.../ începuseră să-și dea jos tablourile și / fotografiile să stringă covoarele și fețele / de pernă începuseră să răstoarne scaunele / pe mese // începuseră să-și ardă fotografiile și scrisorile / și caiete îngălbenite cu

scoarte maro / începuseră să dea drumul ciinilor / și papagalilor și sticleților din cuști // se apropia sfîrșitul secolului și orbul / trecea pe stradă cu luneta subsoară” (Se apropia sfîrșitul secolului).

Alteori, această tensiune este creată declanșînd mecanismul așteptării în sens invers, transportîndu-l pe cititor într-un mediu al derizoriului static, al pitorescului impietrit — poemul hrînindu-se tocmai din această absență a evenimentului ca în poemul Tirziu de tot. În cazul amplului poem **Fuga**, tensiunea poetică este rezultatul mimării unui stil în care se amestecă învățăturile apostolilor și blestemele argeziene, falsa evlavie și imprecacția abia stăpînită. În acest poem, M. Vișniec răzbuună „milenera” teamă de represie care și-a găsit în Femios un personaj de legendă; ca și otrava argeziană, aici teama cîntă răzbuunător, devine creatoare.

De altminteri în întreaga poezie a lui Matei Vișniec întîlnim simboluri (gara pustie, trecătorul solitar, ingerul cerșetor, soldatul, parcul municipal, orbul cu muzicuță, fanfara...) în care coexistă, nu fără conflicte, sacral și profanul, misterul și derizoriul, fastul și mizeria, curajul și lașitatea, dragostea și indiferența. Reușita poetului constă în **mobilitatea** — plină de inventivitate — pe care o conferă acestor decururi și personaje necesare ipostazierii eului său liric.

Dobîndind un plus de expresivitate, dezvăluind cu mai multă îndrăzneală un substrat profund, acumulînd răbdător etapele unei experiențe aparent nespectaculoase, Matei Vișniec devine, odată cu **Înțeleptul la ora de ceai**, autorul uneia din cele mai interesante cărți de poezie apărute în ultimii ani.

TRAIAN T. COȘOVEI

Ei sint contemporanii mei

Al mai tare om din lume

Cind mă gîndesc ce urias talente de nuvelisti infloreau în literatura română nu mai departe decît cu vreo 20 de ani în urmă, un pescăit poficios de canibal de bibliotecă decăzut în melanholie și dulci aduceri aminte mă îndeamnă cumva să le descriu. Dar stă oare așa ceva în puterea imaginației mele? Bietele, livrescile papile gustative, cite-or fi ele, mă împing la o comparație mai balcanică dar intrucîtva salvatoare: la exclamația înmiresmată a beifului de Samos, Ion Ghica, privind serbeturile din Valahia: „dar ce serbeturi! de o mie de soiuri, pe roză, pe ciocoladă, pe vanilie, fără vanilie, unul decît altul mai gustos și mai aromat“.

Dar ce nuvelisti...
Inscriși în brebaniada copiilor, aceste imaculate suflete de nuvelisti s-au avîntat cu credință întru recucerirea sfintei cetăți a Romanului, și pierdere mai are pentru literatură nici că se putea.

Edictul lui Breban întiul, strigat la toate rîspintiile și acompianat de tobele criticii: „Numai romancierul e prozator — tot restul e literatură“, a avut darul să stîrpească aidoma filozofiei nobila viață a nuvelistilor contemporani.

La numai citiva ani de la explozia bulei papale, „pirliții de nuvelisti“ se costumaseră în mindri romancieri. Pînă și Nicolae Velea, cuprins de frigurile romanului, si-a dat, cum se zice, jiletca la intors, cu pretentia de-a o purta pe post de palton îmblînit. De aici uimioarea-i performanță agrară: pe-un metru pătrat — a reușit să cultive un pogon de flori.

Insinuînd o absență a stăpînului în proza contemporană, Breban, ca ardelean serios ce se afla, si-a ridicat casă de piatră lîngă casă de piatră, închiriindu-le unor personaje

memorable și abisale, aspirînd cu acest sirag la un Nevski prospect autohton. Al mai tare om din lume — poezia lui Victor Vlad Delamarina, își găsisse recitatorul potrivit. Stînd atît de bine cu fizicul — a fost în firea lucrurilor ca Breban să-si adjucece, în cărțile sale, psihicul.

Cititorul e invitat la călătorii de cursă lîngă prin psihologia personajelor, cu statii de postă dostoevskiene, ospătate din belșug cu gustoase „merinde“ ardelenești, lăsîndu-se în voia și în larul vezetului, care nu-i altul decît ocosul prozator, deghizat, ce ne face din cînd în cînd, incurajator, cu ochiul.

Demonii, mai mult sau mai puțin meschini, din romanele brebaniene, se instalează în firesc, subminîndu-l, ard întii sub forma unor amuzante jocuri de artificii, provocînd în final incendii devastatoare. Inși obscuroși și soiosi, îmbrățiși în cerneala regizorului, trec prin eclatante metamorfoze. Decît o viață pierdută din delicatete mai bine una cistigată prin savanticurile brutalității. Cam asta-i cheia prezumtivului paradisi...
Breban are ambiția de-a polemiza, intrucîtva, cu natura. Cu cea umană în special. În fraza firească a genezei, el schimbă virgulele ca în oracolele de la Delphi. Forța orăului poate fi îmbătătoare și imbie-toare ca o alee străjuită de boschete de liliac, iar inșelul, la rîndul său, fărîmicios și de ghips; la fel atotputernicul Don Juan — cu unghii netăiate și cămasă de nuanța Lipsca-nilor.

Paradoxurile în care mă complac acum tin nu numai de titlurile lui Breban. Ele strălucesc în panoplia sa dintru început și prozatorul le lustruiește în continuare oracoli, cu intenția de a ne lua vederea. Numai că noi ne-am cam

obișnuit cu armele sale. Mă întreb dacă la asedierea Parisului, la care Breban participă de unul singur de citiva ani buni, aceste arme albe își vor vădi efectul. Nu de alta, dar asediații sint cam blazați din fire și Dostoievski însuși, la vremea sa, într-o scurtă traversare a Senei, nu i-a tulburat prea tare. Drept e că maestrul lui Breban n-a prea umblat cu tîmii pe lîngă bisericutele literare pariziene. Urme mai laice și de nesters a lăsat la Baden-Baden, unde în pauza de odihnă din timpul zilei Cazinou de azi funcționează ca muzeu. Cu o mindrie reținută, o nemțoaică ochelăristă arată băutorilor de ame minerale avizi de cultură masa unde a jucat odinioară Dostoievski.

În buricul Europei discipolul dă o replică idolului său, ducînd mai degrabă o pravoslavnică existență culturală. Într-un soi de chilie, la o masă de brad, cu spatele la zurețul orașului, prozatorul încearcă să-si drezeze romanele în așa fel, încît la întrebarea Parlez vous français ele să răspundă în cor: Oui, monsieur Breban.

Fi-va cîndva masa cu pricina arătată vreunor evlaviosi vizitatori?

Realitatea e că-n Parisul contemporan nu găsești să-mîntă de nuvelisti ci doar romancierii unul și unul. Fie ai vechiului nou roman fie ai noului nou roman. Dacă această pastramă trufanda are sau nu căutare, eu nu pot ști.

Stiu în schimb pohta ce-as pohti: niste nuvele de Nicolae Breban. Fioros de scurte. Să zgăduie Gallimard-ul din temelii. Să-si sucească toti clocventii titlul. Să-mbolnăvească Europa de nuvelistică acută. Să-si restrigă Ahoie fraza pe care am auzit-o cîndva la Casa Scriitorilor, dar de data aceas-ta pe un ton admirativ și c-o reverențioasă invidie: „Brebane, Brebane, ce-ai făcut la Cane?“

MIRCEA DINESCU

Scriitorii tineri și cărțile lor

Sorin Preda

Volumul de debut al lui Sorin Preda purta un titlu paradoxal: „Povestiri terminate înainte de a începe“ (Ed. Cartea Românească, 1981) și a avut un succes pe măsură. Era cu totul nouă modalitatea de a crea în numai citeva pagini un univers complex și psihologic. Și asta se intimpla în lipsa atitudinii ironice, textul fiind presărat cu paranteze, supozitii și observații calde pe marginea celor comentate sau relatate numai cu un rînd-două, înainte.

Tot o ciudățenie a prozei tînarului Sorin Preda este și preocuparea constantă pentru universul domestic, familial, triunghiul isoscel al familiei: sot — soție — copil, cercul de multe ori vicios al conjugalului, micul univers social, celula care iradiază forțele de atracție ce întregeste societatea.

Nu lipseau din prima carte prozele cu inflexiuni tragice, tragicul fiind observat, constatat fără a privi înapoi cu minie, ajungîndu-se alteori la umor negru precum în schița: „Prima zi din noua viață a inspectorului Vasile D.“. Un inspector trimis să cerceteze cazul incilcit al unui avocat din provincie, după o nereușită tentativă de a seduce pe insotitoarea sa, grefieră la judecătoria locală, își pune problema de ce a fost trimis tocmai el să rezolve acest dosar, dacă îi va da dreptate lui (avocatului) și nu are, dacă nu-i va da dreptate, ajungînd prin a gîndi astfel:

„...Probabil că trăiesc un alt fel de întrecere între Achile și broască. Eu sint Achile și broasca e... sau eu sint broasca și Achile e... și dacă ar fi Achile ar fi mai bine. Care e deosebirea dintre ei? Sau eu sint și unul și altul...“ (pag. 62).

Astfel, fixat de o posibilă culpabilitate este găsit afirmat de cuiul zdravăn al draperiei, în camera de hotel unde încercase să lucreze întreaga noapte. Intimplarea cu telegrama sosită în ajun, prin care inspectorul Vasile era anunțat că îi murise soția (telegramă ce nu ajunsese la destinatar din pricina unei neglijențe a postasului) îi face pe cei din jur să creadă că moartea soției îi pricinuisse lui Vasile D. un șoc puternic, șoc nervos ce îl dusesse la sinucidere. Dar naratorul observă cu indiferență în continuare că postasul trimite retur telegrama după ce specificase într-un colț: „Adresantul mort“, încheind astfel o proză de mare densitate epică: „Va fi începutul unei călătorii tur-retur fără sfîrsit. Posta își face datoria.“ (pag. 63).

A doua apariție editorială a lui Sorin Preda s-a intimplat în antologia program de avangardă a tinerilor prozatori: „Desant '83“ unde alături de multe texte născute a fi moarte au apărut citeva proze aparținînd unor prozatori debutanți și recunoscuți, alții debutînd abia aici.

„Intîlnirea“ și „Otto Schmidt“ sint proze în stilul cunoscut al lui Sorin Preda, continuînd programul de fixare a prozatorului din excelență carte de debut.

Firesc se născuse curiozitatea cum se va descurca tînarul autor într-un spațiu mai larg. Cu tot succesul debutului, Sorin Preda a intirziat patru ani tîpărirea romanului „Parțial color“. Drama din acest roman se consumă în același spațiu familial, triunghiul binecunoscut oferind posibilitate prozatorului de a realiza cel puțin două personaje bine conturate ale literaturii noului val (Val Condurache).

Ademenirea textualistă se realizează în proza cu puternice ecouri tradiționale, prin încadrarea în paginile romanului a unor pasaje din „Introducere în psihanaliză“. Legătura interioară ce se realizează între pagina de proză și citatul din Freud, trădează intenția clară a autorului de a urmări cu altfel de mijloace decît cele clasice, comportamentul personajelor.

Personajul feminin Mara reprezintă opusul Ioanei Olaru a lui Buzura. Complexă și ne-complexată de mediocritate, Mara reprezintă personajul feminin abil, pîndind șansa fiecărui moment, gata să calce în picioare cu zimbetul sau falsul plîns în ochi, principii, orgolii și chiar demnitatea oricui...

Deși un nerealizat, Traian Daia se descoperă pînă în cele mai ascunse fibre ale existenței. Monologul pe care îl execută de fiecare dată în fața realității, reprezintă cea mai autentică partitură a romanului.

Pentru observatorul atent, e clar faptul că Sorin Preda a realizat în acest roman o serie de personaje tinere pentru prima dată liberate pînă în străfundurile conștiinței de schematism și automatism, entuziaste sau mai puțin entuziaste în ceea ce fac, tracasate de timp și mediu, așa cum se comportă însăși ființa în existența ei complexă...

DOINA DIACONU

VALERIU BĂRGĂU

Atitudini, dezbateri, controvers

Între miraculos și fantastic (II)

În perimetrul actual al prozei românești, numele lui Ștefan Bănuțescu reprezintă o certitudine, confirmată de prezența scriitorului în lucrările de referință asupra literaturii contemporane, cu atît mai mult în cele dedicate genului epic. Deși face parte din categoria scriitorilor parcimonioși, înclinați spre revizuire periodică și reeditări, prelungind termenul de finalizare a unor proiecte deja începute, autorul „Cărții Milionarului“ nu încetează să suscite interesul pentru opțiunea sa artistică mai puțin comună tendințelor prozei contemporane, materializată în construcția unei lumi imaginare a cîmpiei, proiectată fantastic în plină resurrecție mitică la frontierele istoriei moderne.

Un exemplu suficient este volumul de nuvele „Iarna bărbatilor“ apărut inițial în 1965 și, după citeva reeditări, într-o ediție definitivă în 1985, cuprinzînd și „Addenda“ cu versurile intitulate „Cîntece de Cîmpie“, „o lirică sui-generis, care să convină solului și naturii spirituale a eroilor săi“, cum mărturisește autorul în „Argument la retipărirea de față“.

Scriitorul nu se oprește la inocența mitului, nostalgia arhetipurilor spiritualității autohtone motivează numai parțial demersul epic, concentrat mai degrabă pe edificarea unei relații între două tipuri de civilizație, între două mentalități contingente. Nu intimplătoare este situarea în coordonate reperabile de timp și spațiu a teritoriului narativ, raportarea evenimentelor fictive la circumstanțe istorice majore care ar putea lipsi simpliei tentative de a impune exclusiv un model de societate autarhică. Suprapunerea celor două planuri referențiale — realist și mitic, de esențe diferite — provoacă alunecări de la existență în sine la una care ia act de sine, de la miraculos la desființarea supranaturalului prin supunerea acestuia unei explicații raționale.

O premisă teoretică pertinentă pentru explicarea fantas-

ticului este cea oferită de Tzvetan Todorov în „Introducere în literatura fantastică“: „Într-o lume care este evident a noastră, cea pe care o cunoaștem fără diavoli și silfide și fără vampiri, are loc un eveniment care nu poate fi explicat prin legile acestei lumi familiare. Cel care percepe evenimentul trebuie să opteze pentru una dintre cele două soluții posibile: ori este vorba de o înșelăciune a simțurilor, de un produs al imaginației, și atunci legile lumii rămîn ceea ce sînt, ori evenimentul s-a petrecut într-adevăr, face parte integrantă din realitate, dar atunci este condusă de legi care ne sînt necunoscute. (...) Fantasticul este ezitarea cuiva care nu cunoaște legile naturale pusă față în față cu un eveniment în aparență supranatural“.

Așadar, dacă fantasticul este un fapt de percepție a unui eveniment straniu care contrazice aparent o legitate firească, rămîne de apreciat din unghiul cui se realizează percepția spațiului în nuvele și care este natura acestui spațiu și a evenimentelor relate conform perspectivei receptorului, în ce măsură supranaturalul se legitimează pe seama mentalității arhaice inscriind realitatea în sfera miraculosului sau se dizolvă sub presiunea iluziei demistificate ori rămîne în ambiguitatea interpretărilor contradictorii.

Prima nuvelă din volum, „Mistreții erau blînzi“, mai apropiată prin desfășurarea narativă liniară de structura povestirii, instituie ca atmosferă mitul virstei de fier. Relațiile umane sînt aspre, neprotocolare în mijlocul unei naturi ostile în care scopul determinant al existenței devine supraviețuirea. Peisajul inundat, lupta cu apele, asprășunata a pămîntului nu au nimic supranatural ci constituie o reprezentare hiperbolică a naturalului, considerată în altă nuvelă drept calămită obișnuită în lumea bălții. Insolitul se declară în final odată cu apariția mistre-

ților care, contrar așteptărilor, nu produce teroare ci, prin contrast cu tensiunea anterioară, provoacă o relaxare bruscă datorată sentimentului de familiaritate cu animalul fabulos. Ferocitatea este substituită de o atitudine pozitivă, favorabilă față de om și e de presupus că totemismul participă la configurarea neobișnuitei intruchipări zoomorfe. Desfășurată realist, nuvela se încheie miraculos, acceptînd interpretarea mitică, inrudită cu parabola, mai demult observată, a potopului biblic.

Dacă în „Mistreții erau blînzi“, perspectiva asupra evenimentului este unitară prin acordul naratorului cu personajele, în „Droptă“, sub aparența aceleiași solidarități, recunoaștem mai clar modelul povestirii în povestire, al narațiunii etajate care distinge naratorii și intercalează istoriile insinuînd totodată modalități de percepție diferite. La nivelul primar al discursului epic se situează călătoria unei colectivități umane către „droptă“ într-un cadru nocturn, notat straniu de înaintarea prin iarba înaltă pînă la umeri, confuzia anotimpurilor și derreglarea ciclurilor vegetale. Locul către care se îndreaptă personajele este iarăși misterios, neidentificat, suportînd de-a lungul nuvelei mai multe explicații de ordin pragmatic sau magico-mitic. Furnizorul este Miron, narator secund a cărui relatare cuprinde și o intimplare autobiografică insolită, cu valoare explicativă, destinată să satisfacă curiozitatea unui străin. Ce caută acest străin, care este identitatea lui, narațiunea trece în mod suspect sub tăcere. El figurează nedeclarat un punct de vedere exterior, eventual chiar atitudinea naratorului prim, martor la evenimentul care divulgă esența fabuloasă a povestirilor lui Miron: „— Mi se pare că se trag dintr-un basm cuvintele astea: neamul lui Dănilă — zice străinul, cam în dunga gurii, simțîndu-l pe Miron că măsoară lucrurile cu basmul ca să poată umple noaptea și iarba mai pe potrivă“.

Reținerrea străinului în fața argumentelor miraculoase — un personaj, Fuierca, își caută nevasta pe sub pămînt, Corbul se învește în umbră ca și strămoșii săi, macii cresc în

copaci — este un mijloc de a crea ezitarea specifică fantasticului pentru că ea opune interpretarea realistă mentalității mitice, dispusă să accepte supranaturalul. De altfel, ipotețic se extinde și asupra relațiilor lui Miron ale cărui informații, precedate de formule ca „se spune“, „așa spuneau“ apar ca simple acte de colportaj. În cuprinsul experienței autobiografice relatate se pune la îndoială însăși existența neamului lui Dănilă și a fetei insotită cu Paminode iar talmăcirea Victoriei produce o confuzie temporală absolută. Nici posesiunea recunoscută înțelepciuni a neamului lui Pepene nu e scutită de efectele derreglărilor fantastice și metamorfoze ei îl surprinde, în acest caz, pe Miron. Vraja eresului se destramă odată cu zorii, proiectînd istoriile într-un trecut îndepărtat și incert pentru ca ultima propoziție să readece indecizia fantastică în actualitate: „Porumbul sau soarele“.

Ștefan Bănuțescu creează în această nuvelă o textură mitică densă care generează subtile treceri din registrul miraculos în cel fantastic, abil complicate de alternanța planelor narative. „Vară și viscol“, una dintre nuvele mai întinse ale volumului, organizată pe capitole cu titluri cu rezonanțe biblice, tratează miticul în chip realist. Fără ca naratorul să iasă din anonim, perspectiva asupra vieții din bălți este deopotrivă interioară și exterioră, distribuită personajelor conform apartenenței la tipare mentale diferite. În primul caz atmosfera e de epos eroic și ritual pînă. Plecarea bărbatilor la război, „monologul“ țăranelui din Glava cuprinzînd o descriere a Nerejilor în termeni de baladă, ceremonialul de priveghi și comunicarea mîmată cu cei de dincolo poartă marca unei spiritualități bătrîne, senzatională numai intrucît evocă origini ancestrale. Comportamentul mitic rămîne spectacol, ineficient în ordinea conversiunii miraculoase ori fantastice a normelor existenței. Pentru observatorul din afară imagini ca acestea întregesc impresia de straniu dar nu pretind o motivare suprafirească. Fantastică este însă, în punctul de pornire, aventura patrulei militare în Insula cailor.

Alexandru Bosneanu

S-a născut în comuna Aninoasa, județul Gorj, la 16 august 1953. A absolvit Facultatea de drept. A lucrat în producție la uzina Electroputere din Craiova și în învățământ la Liceul de matematică-fizică din aceeași localitate. În prezent este jurist în cadrul Stațiunii de cercetări agricole Simnic — Craiova. A mai publicat în „Scinteia tineretului”, „Ramuri”, „Almanahul Ramuri” și în mai multe plachete editate de Consiliul Culturii și Educației Socialiste Dolj. A citit la cenaclul „Confluente”. A definitivat volumul de poezii „Ochiul materiei”.

Retorica sfiei

Un poet care prin fiecare vers al său își cere parcă permisiunea de a se exprima este foarte tânărul (pe drumul poeziei) **Alexandru Bosneanu**. Omul este fundamental un timid, iar poetul reușește cu atât mai mult să își arate înzestrarea cu cât ține seama într-o măsură mai subliniată de acest dat de fond al alcătuirii lui sufletești.

Alexandru Bosneanu este dintre aceia, se cuvine să adaug, care au tăria de a refuza să-și „transcrie” în poezie veleitățile ființei lor adinci (ispită omeneste atit de înțeles, dar care se află la baza caracterului neizbutit, ridicol chiar, al atitor compuneri, mai ales ale începătorilor). Dimpotrivă, el caută, într-un fel sau altul, să schițeze conturul aceluia nucleu de nedefinit pe care fiecare dintre noi îl „adulmecă” a se afla la temelia ființei sale spirituale, puțină însă au tăria de a-l recunoaște așa cum este. Cu alte cuvinte, poetul este pe un drum bun, în măsura (deloc neglijabilă, cum se poate vedea și din grupajul pe care îl publicăm acum) în care se dovedește o structură radicală, tocmai prin (auto) iluminarea unei entități fundamentale lăuntrice private, prin natura ei, de radicalitate. Iar sficiunea ca atitudine existențială se dovedește artisticeste inspirată la tânărul poet nu doar pentru efectele în plan stilistic, ci și pentru sugerarea unui început de viziune, de remarcă în emiterea unor concise „formule” lirice, felul grațios, ca ploaia în plină lumină a soarelui, în care ele „se intrupează” în pagină, constituind cea mai concludentă dovadă că incurajarea autorului este binevenită.

VICTOR ATANASIU

Se face ziuă-n mine

De șoapta mea
treșare noaptea
un nor rănit de fulger
sau poate stele coapte cad
în frigul caldului
senin, se toarce lumea,
se face ziuă-n mine.

Eu călător și tu drumul meu

Sărutînd izvorul
aplecîndu-mă
gîndesc că cine știe
poate
săruti tu
peste veacuri
în golful acela
indepărtat
lacrima mea.

Ancestrală

În cumpăna secunde
legîndu-mă de frunza desprinsă
în nod de lumină
sînt fiul lacrimii înflorite
în ochiul opalin

sub transparente pleoape
surisul pecete
atit de ușoară
balanță a lumii !

Nu vreau să fiu martor iernii mele

Și cum să te privesc
și cum să mă privești
flacăra
prin fereastra aceea
de gheață.

Eu către tine

Chipul tău era păzit
în toate nopțile
de marginea dimineții —

urma și țărnul
ude prin marea
nepipăitelor depărtări.

Zborul viului

Semn al perfecțiunii
oului
și al nemărginirii.

lumina
abis peste punte
fatală maternitate

foame de clar
avîndu-te
nu-mi lași timp spre întoarcere.

Inima ce n-a bătut încă

Fluture rupt
din visul nopții
noaptea ce nu a început încă
peșteră pe inima
ce nu a bătut încă

Desen de MIHAELA NACU

zbor tănuit sub vălul zilei
lasă-mi sărutul tău
peste floarea prea timpurie
făcîndu-mă anotimp.

Pentru desprinderea mea

Cit ești de frumoasă
pată a lumii
ciudată
făcînd pretutîndeni lumină
asemînîndu-te și cu soarele
și cu mine cînd plîng
primește-mi îndrăzneala
ca pe un sărut dat fraților
rămăși acolo
pentru desprinderea mea.

trec pe arcul visului
gînd cu rădăcini în lumină.

Sărut

Pierzîndu-mă printre degete
nu mai pot găsi începutul
de mine se usucă secunda
noaptea dintii a îndrăgostiților
și rup focuri din apa oprită
mi-e sete de stîncă.
sărutul insulei pe linia mării

Matineul de proză

Elisabeta Lasconi

Elisabeta Lasconi s-a născut la 1 februarie 1957 la Densuș (jud. Hunedoara). A absolvit cursurile Facultății de filologie, secția limba și literatura română, a Universității din București în anul 1980. În prezent este profesoară la Liceul industrial „I. L. Caragiale” din București. La concursul organizat de **Matineul de proză**

în cadrul Zilelor „Mihail Sadoveanu”, ediția 1985, a obținut premiul al doilea.

Proza Elisabetei Lasconi se remarcă prin finețea observației psihologice și printr-o sinceritate ironică, sub care se poate ghici tensiunea interogației morale.

VAL. CONDURACHE

O zi de sticlă albastră

Cînd am coborît în gara din M. tirîndu-mi geanta de voiaj printre picioare albe — care veneau, printre picioare bronzate — care plecau, printre rucsacuri, cărucioare, pachete, dusă de vocea lui Alexandru, de furia lui rece — iar visezi ? și-a căzut o brătară, ai să le pierzi și plîngi o lună după ele ! mergi țepănă, ca o statuie, ai luat soclul cu tine ? tocurile ! sigur, nu puteai veni cu un pantof ușor ci doar cu sabotii... să-mi spargi urechile !... și locuri... să-ți frîngi gleznele ! că tot... — am închis ochii. Dă, Doamne, să tacă. Să treacă o zi fără să mă ia valul înapoi, fără să spun. I-am deschis pe un cer plin de vrăbii. Salcimii din jurul gării — goliți pînă la tremuratul frunzei. Par deodată mai verzi, prin crengile lor depărtate ne aruncă-n ochi pete albe. roșii,

albastre : ziduri, case, orașul. Să treacă o zi fără să spun. Alta în care să tac. Și tot așa pînă-n miezul zilei zilelor...

Va fi o săptămînă de liniște mare, mi-am spus.

Și-acum peronul autogării. Plin cu resturi de crenguri, de înghețată, plin cu taxime-triști de ocazie, cu bunicile cochete plîmbîndu-și nepoții prăjiți. Așteptăm o mașină, sore ultima plajă, în sud. Un puști lung, cu ochelari, ce nu-i ascund frumusețea albastră a privirii, nu se mai dezlipește de noi. Stau pe geamantanul lui Alexandru. Nelipsita lui pi. a țigara mea arzînd mai mult în gol. Nimeni din autogară nu vede altceva. Nu sîntem numai turiști, numai străini și exotici, nu, mai sîntem și altcumva. Cum ? Mă întorc să-l întreb. Privește cerul, spre sud. Ar trebui să le știu, să fiu obișnuită cu privirile : și ale lor, și ale lui. Dar el nu... Se răsucește spre mine abrupt. Nu se zărea umbră de mașină pe șosea, urmă de nor pe cer.

— Te privesc. Toți.

— Ne.

— Pe tine, te. N-am fost suficient de clar ?

— Ba da, Alexandru. Fericit te mai face claritatea, ca pe orbi.

Dar tac.

— Tu, cu excentritățile tale ! De prost gust !

Puștiul îl întrebă pe Alexandru ceva. Ochii, spre mine. ne-

firesc de albaștri, clipesc prea des. Iar îl întreabă. Alexandru mirie. Imi sting țigara și aștept. Brătarile scot pocnete mici. N-are decît un rucsac puștiul — încăpătorul rucsac de la optsprezece ani cînd nu știi ce e setea, foamea, frigul.

Ce neajutorată păream în apele albastre, zăgăzuite de rame, cit de slabă în rochia mea neagră și largă, iar Alexandru, cit de străin ! Îi lunecau privirile, îi fremătau la mișcările mele cu clinchet. Cîte coli duce-n rucsac, cite plicuri ? Se strecura în colțurile gurii suferința, prea proaspătă ca să nu fie adîncă, prea proaspătă ca să n-o vindece marea. Și ne vindecă de asta pe toți — spun încet, foarte încet.

— N-aș crede, răspunde Alexandru.

Nici urmă de mașină pe drum, nici umbră de nor pe șosea.

Se joacă, distrat, cu breteaua rochiei, plină cu noduri, cu gestul firesc, de stăpin. Nu-mi pasă. Numai să tacă. Numai să tac. Numai.

— Ai mereu cite-un asemenea noroc, ride el.

Nu mai privea șoseaua, nu mai căuta porii.

Mașina prea plină, ne urcăm, puștiul cu r. esacul lui și geanta mea, ne clătînim, beți de drum, de întrebări luate de vînt, de răspunsuri vonite aiurea. Și Alexandru explică, sfătuiește, vorbește.

Încerc să nu mă gîndesc. Să nu-mi ies din peeni. Să nu-mi cînte brătarile.

— Cum ajungem, despachetăm.

— Da, Alexandru.

— Facem un dus.

— Da, Alexandru.

— Bem ceva rece.

— Da, Alexandru.

Puștiul și-a lipit iar ochii pe noi. Răspunsurile mele sting pe rînd micile pete aurii ce sclipeau în ape albastre.

— Îl vedem pe Andrei.

Și dacă aș fi spus nu ? Ar fi auzit, sigur : „— Da, Alexandru”.

— Au ajuns înaintea noastră. Dacă tu ai întirziat atit... Poate nu mai găsim camera cu terasă spre mare, poate au luat-o.

— Au ?

— Nu știi că Andrei vine aici întotdeauna cu o femeie ?

— Alta ?

— Firește că alta. Nu-și consumă imaginația să descopere noutăți în aceeași femeie, vară de vară.

...Mă ajută puștiul să cobor, Alexandru — prea grăbit să ajungă la casa cu terasă spre mare. Aș vrea să-i dăruiesc ceva puștiului, un semn mic, poate una din brătarile mele, să-i poarte noroc. Dar pu mă-ndur, sînt pe mîna mea de cîțiva ani, le-aș sparge acum cîntecul și norocul, și-nțeleg în sfîrșit de ce nu mă-ndur : mi le dăruise Alexandru, nu-i plăceau inelele, verighetele, erau

sărăcite de sens în timp ce brătarile, altceva, altceva... Și mi se prăbușeste tot soarele în creștet, praful drumului în călcie.

— Unde ești ? îl întreb. Nu pare dornic să plece.

— Pe-aici pe undeva... arată nehotărît spre plajă, spre case, și aduce cu mîna mirosul mării, tare ca alcoolul, amețitor mai întii, apoi recunoscut : miros de nisip copt, de sare, de alge putrezite, de singe.

Mă uit iar la mirarea lui albăstră care nu se hotărăște să plece.

— Ei, bine, mulțumesc, mai vorbim... pe plajă... la soare... Mă-ndrept spre casa cu terasă. Și deodată simt după-amiaza la pîndă, tăcută și rea.

În fiecare an găseam în camera cu terasă spre mare ceva neatîns din vară trecută. Un spirit dormise aici zile și nopți, trecuse prin toamnă, prin iarnă, primăvara îl înviorase și îl regăseam acum proaspăt, fremătînd peste tot. Strînsese gîndurile pe care le pierdusem aici. Unde era ? În ceasul care arăta aceeași oră, la care nu se înțimpla niciodată nimic ? În dulapul ce-și deschidea falcile negre, gata să ne inghită în noaptea lui ? În trestile subțiri ale lampadarului umplînd încăpearea cu spițe de aur ? Și toate arătau neschimbate. O undă scutură perdeaua cînd pășesc înăuntru și o simt că ne primește, cu pielea noastră uitată de soare, cu mirosurile de prizonieri ai orașului, cu nervii întinși în plase subțiri în care sădeam, ne ridicam, iar cădeam.

Repetam vară de vară primul gest al sosirii dintii. Scuturam rochiile și le agățam de tavan, acopeream scaunele cu șaluri de mătase pălită, peste perdele atîrnau fustele mele crețe, camera devenea bazar, curgeau din colțuri mărgele, cercei, o harabură de dantele, Andrei spunea de fiecare dată că seamănă casa cu o cadină ce nu mai sfîrșește cu dezbrăcatul.

Mariela Rotaru

S-a născut la 20 februarie 1969 la Caracal. A fost debutată de Ion Gheorghe la „Poșta redacției” în 1984 în revista „Luceafărul”. Este elevă la Liceul industrial nr. 18 din București.

O poetă adevărată

Cineva foarte apropiat mi-a dat să citesc versurile unei eleve din primele clase de liceu. Nu aveam deloc curiozitatea aceea iscată de ceva ieșit din comun; chiar am amînat să le citesc prins de alte treburi cînd întîmplător, cum am obiceiul să răsfoiesc revistele din urmă, am descoperit numele ei la Poșta redacției ținută de Ion Gheorghe („Luceafărul”, nr. 13, 31 martie 1984). Am devenit curios. Cred că autorul Megaliticilor nu greșea. Versurile de sub numele Mariellei Rotaru erau o proaspătă promisiune.

Am reluat lectura lor, după ce le-am căutat sub mormanele de cărți tipărite ale altor poeți care mă amenințau pentru ceea ce am scris (sau n-am scris) despre ei și am avut certitudinea că tînăra de șaptesprezece ani care se încumetă orgollosă să scrie „cînturi pentru mileniul trei” este înzestrată cu adevărat să devină poetă, poate chiar o mare poetă. Nu aș fi riscat aceste rînduri dacă nu aș fi fost convins de seriozitatea liceenei care știe că „poezia nu este un taxi pentru viață sau o instituție de caritate”, ci „mai curînd una de claritate!”.

Că se mai poate adăuga? Desigur, textele acestea au o sîntă naivitate ce vine din vîrsta fragilă a celei ce le compune; „m-am jucat de-a Poetul”, „amînat(ă) în lăuntru / acestui copil ce sînt” zice singură Mariela în poeziile sale. Materia acestor poete este încă magmatică; nu s-a răcit suficient pentru a admite o abordare critică minimă. Din orice sintagmă se ridică însă aburul cald al unei lecturi recente, din orice vers adie un vînt jucăuș trimițînd la Nichita sau la Ion Gheorghe, ceea ce nu este deloc rău. Versificatorii împătimiti îl imită pe Eminescu și nicidecum pe Nichita Stănescu; dacă Mariela îl imită pe Nichita, înseamnă că l-a înțeles, ceea ce este un lucru esențial, astăzi cînd critici cu ștate vechi de serviciu se prefac că-l înțeleg! Ceea ce uimește mai ales la cineva care n-a depășit vîrsta adolescenței este un simț extraordinar al cuvîntului; nu oricine are această facultate poetică mai înainte de a trece prin cîteva etape imitative. Timbrul personal al poetei se simte și din acest orgoliu de a vrea să facă al ei tot ce atinge. Dar expresia se înmăliază, se transformă, se schimbă cînd nici nu te aștepti și astfel lectura poate avansa fără dificultăți și fără potențiale firești ale unui discurs adolescent. Se poate observa ușor că Mariela are capacitatea rară de a se exprima poetic chiar și atunci cînd nu posedă încă niște idei poetice foarte clare. Deocamdată se preocupă de a găsi echivalente expresive ale unor stări ambigue provocate de textul vieții în stadiul ei de puritate infrangibilă. Nici nu se putea o întîmplare mai fericită! Nichita, care nu a descoperit nici un poet niciodată, se pare că ar fi vorbit în ultimele zile despre posibilitatea existenței unei școli poetice de la București. Aș vrea să sper că prima reprezentantă în absolut a acestei „școli” visate de poetul „necuvîntelor” este chiar Mariela Rotaru. Cum nu am văzut-o vreodată, îmi imaginez că trebuie să fie la fel de abstract de frumoasă ca și figura abstractă a Poeziei. Îi urez să rămîină așa!

MARIN MINCU

Ipostaze

In ochiul lebedei
locuiește
oglindea mea
vreme de un riu
mă privesc
numai glasurile
pătrunse
prim-plan
la inchiriat
fluturi l...
Ascuns
tatuajul sălciiilor
crește în mine
înaintîndu-mă
impădurită l...
...e umbră
și hăitașii se strivesc!

Armura lacrimii
e culoarea falezelor
recrutată
de urma unui melc...
A trecut golful
prin spărtura
clipei —

odată cu zodiile
arse
aleargă pe rama
nufărului
și nu mai zăresc
decît o coamă
de fum
scăldîndu-se-n palmă
năucă.

Note de pe o imagine

Am auzit aerul
în adînc —
una din imaginile
pleoapelor l...
Cit de rotund
trece iulie
prin gările
unui adolescent l...
Cine ar ști
că zodiacul scuturat
la miezul nopții
este linia paralelă
cu strigătul

ce-l port?...
petecul de fluxuri,
cum de n-ați privit
prin cuvinte? l...

Un fluture aprins
și cred
în zilele morților mei
cum străjuie osul
și fintina
sfrîșită și neincepută
în glasul adolescenței l...
Depărtările
nu mai incap
celor de pe retină
le spun : fumuri de apă,
pe primul loc
ajung cu rămurișul
frint.

Tăndări de culoare

Cine a compus :
tridentul, apa morților

clocotul florii
de cireș?...
Drumul spre tine
e un rînd
de ceasuri tras
într-o margine...
...N-ai încăput în poem
întoarce-ți gîndurile
să mai crească
în ochii zilei
lăsîndu-te mie!

Aliat cu urma
verdului
sînt strai
pentru floarea de colț...
Singurul suris
care-ți bate la ușă
este buzunarul de lacrimi
al Mamei
de unde iau un număr
să-ți schimbe storul
după care-mi stringi
noaptele albe și roșii :
ca o explicație
într-o încăpere
de cenușă...

Lucrurile lui erau deja despachetate. Mereu grăbit să fie primul. Umpleau încăperea cu culori violente — pijama portocalie, prosoape mov, tricouri verzi, ca totul în jur parea uscat, scorjot.

— Lubito, spune deodată oprindu-mi inima între două secunde, între soare și nor, între creier și plex, — hai să facem un copil, apoi ne logodim, ne căsătorim.

Rid și deschid geamantanul să văd ce-a rămas nedespachetat. Atunci le găsesc. Promisese că nu ia nici una. Și erau toate — de logică, de analiză, de teorie.

Mă așez pe pat, privesc pozele și încerc să-i povestesc, ei, că, poate pricepe : de trei ani sînt frumoasa lui, sălbatica lui, între o partidă de bridge și un studiu de logică.

Tăcem amîndoi și-mi aude respirația, e aceeași din nopțile fără somn, și-l întreb în șoaptă : Ai călătorit vreodată la hotarele cuiva descoperindu-i trupul ca o țară străină, miraculoasă?

Și face prima greșală. Într-o clipă.

— Cînd s-a întîmplat?

— Chiar contează?

— Firește...

— Contează?

Dragostea e o călătorie prin celălalt — îi spun, — o călătorie plină de tristețe ; o călătorie și o scurtă stare în celălalt.

— N-o să-ți fie dată vreodată. Călătoria, îi răspund la arciuirea sprincenelor.

— Cine e?

— Tot nu contează.

— Știe că ești aici?

— Firește...

— Vine?

Are privirea oarbă, lovită de lucruri.

— Hai să vedem ce-i cu Andrei! Spuneai că-l găsim aici.

— Unde-ai fost toată vara?

Privește fereastra, prin ea strada, prin stradă marea. M-am apropiat și-am lăsat perdeaua, dantelele, pînă încăperea a căpătat culoarea dulce a fumului.

— Să vedem ce-i cu Andrei, îi reamintesc. Poate-l găsim pe plajă.

— N-are, domnule! răbufnește Andrei. N-are vodcă, doar coniac.

E acolo, într-adevăr, bea bere și privește fix gardul de nuiele ce desparte mesele de plajă.

— Pe-aici e sălbăticie, îi spune lui Alexandru.

Strîmbă din nas! Cu toțiăștia, aici?

— Ce-ți spuneam? E sălbăticie...

Mă așez și-mi scot țigara, Andrei se apleacă s-o aprindă, i se amestecă pletele cu ale mele și-atunci o văd : are ochii negri, gura purpurie, ciobită de urma unei tăieturi vechi.

Conversație încrucișată — Ce? era prima oară? se răsteste Alexandru spre încruntarea mea — ei, despre o revistă academică, noi două, vorbe; și-atît.

Profită de pauza de-acum să-nceapă, suavă.

— Vara asta se poartă roz.

— Am purtat anul trecut.

Peste trei ani se va purta negru. Negru și alb.

— Și vara?

— Mai ales vara.

În trecere, Andrei o avertizează :

— Nu-i nici o poantă. Are un instinct sigur, al culorii și al ploii.

— Totuși, ce bizar, să porți negru vara!

Surid cu inocența care ține loc de pepeni... de cite ori n-am vrut să ies din coaja ei. Afară însă, afară era mult mai rău.

Tot nu se astîmpără :

— Nu te prinde de loc, dar absolut de loc!

Deschid gura și brusca, Andrei se-ntoarce spre mine și-mi cere din ochi o țigară. Clipesc și-i arăt pachetul, el se-așează grăbit și mă prinde cu mina de încheietură pînă mă doare, pînă la țipet.

— Ca să tacă, îi explică lui Alexandru, cînd eu îi desfac părul incurcat în brățile mele.

Aș vrea să plec, aș vrea să fug, aș vrea să umblu prin iarba înaltă a mării... înghin cîntecul și nu-i mai aud.

...Pînă le vine ideea să meargă pe plajă, încît sînt silită să gîndesc. Cu lene. Că n-am costum, că rochia e neagră, dar ce importanță are?

Și se-ntoarce abia cînd intră în apă toți trei, cînd înoată în larg. Marea aruncă meduze pe

Beau acum coniac. Și bere. Iar coniac.

— Cum le puteți bea? Nu seamănă de loc băuturile astea!

— Ba da! Au aceeași culoare!

— Prost coniac, oftează Andrei și-și astupă repede urechile cînd scutur țigara, într-un val de zornăituri.

Iar hotărâse să mergem pe plajă și chiar mergem. străbătem curtea lungă, ieșim într-o grădină cu vișini. Alexandru, volubil, îi explică ceva și, în sfrîșit nu-l mai aud. Mă trezesc deodată că privesc în urmă! Andrei apleacă o ramură cu vișine coapte, le culege cu gura.

Mi se face sete și frig.

...Tirziu, îi aud! la Paris se poartă o combinație dinamită-verde și stacojiu, sînt la modă iar parfumurile tari...

Jos ne așteaptă amîndoi, tac, plaja face sub un soare năuc, tac pînă și brățile mele. O pipăim cu ochii cu nasul, cu urechile, cu toți nervii întinși spre marginea lumii.

— Marea Mamă! șoptește Andrei.

Îi vorbește lui despre vechea senzație care-i apare aici : creierul golit de gînduri, singele purificat, nervii anesteziați ca de un alcool, plutirea în timp ca într-un lichid viscos, senzații ce dispar în ultima zi, cînd e altul și pielea bătrînă i-a rămas aici.

— Așa se nasc mitologiile, pune Alexandru diagnosticul.

Îi întoarce spatele iar Andrei tot mai încordată, îi explică etei că la sfrîșitul lui iulie, într-o anumită fază a lunii, se frăgezeste pielea femeilor, marea sătulă de fosfor scoate pe țarm sălbăticiumi albastre-aurii în loc de trupuri crisoate.

Alexandru, fără să întrebe, scoate cărțile de bridge, întinde rogojina, ne cheamă. Nu există nici o plajă sub soarele lumii unde un pachet de cărți nu torturează o femeie?

— Sigur că joc, îi răspund lui Alexandru și simt cum vara pleacă departe.

Și se-ntoarce abia cînd intră în apă toți trei, cînd înoată în larg. Marea aruncă meduze pe

țarm, ca în joacă, le ia înapoi, iar le-aduce. Mă mișc și dau nas în nas cu puștiul de azi-dimineață. Pare mai înalt, ochii îi sînt neașteptat de tulburi, privirea crudă, rugătoare mi-amîntește de Alexandru de la începuturi, recunosc ușor dispărerea neputincioasă a celor prea tineri. Și n-ai cum să le explici că se roagă pentru ceva care nu le aduce nici liniște, nici pace și care le folosește tot atît cit luna adusă din cer. Îi fac semn să plece. Și pleacă, cu una din brățile mele în mină.

Celălalt se apropie, mă agit, răscolesc, întorc cărțile, cămășile lor, caut un propoz pentru Alexandru căruia i se face pielea broboana la ieșirea din apă. Mi-amîntesc greu și tirziu că n-am decît rochia, brățile și saboții, și în sfrîșit mă năpădește oboseala trenului, vorbele, nisipul, dragostea lui care transformă gesturi, mișcări în sunete, amintirea muzicii care am fost, care sînt.

Deschid ochii căci umblă ră-tăciți și străini prin gîndurile mele. Amîndoi, în picioare, o privesc. Alexandru ghemuit mai adînc în el însuși, Andrei — numai ochi, ochi imenși, absorbînd-o : are coama nspicată, e dulce și unduitoare, chemătoare și bună, liniștește cer și pămînt.

— O zi desăvîrșită pentru peștii banană — hotărăște Andrei.

— Cine are curaj să intre să-i numere — spune ea, cu voce albă.

— O zi de sticlă albastră — răspunde Alexandru.

Miinile lui — două păsări moarte.

— De sticlă spartă, adaug. Tăndări.

O aud în urma mea :

— Cum nu-și rupe gleznele. Sînt anormale. Prea subțiri.

Nu-i răspunde nimeni. Nu suna a întrebare. Nu suna a nimic.

Mă trezesc, îl văd țărăși la masă, citește.

Rămîne la masă — cu aceeași carte, sau alta, la aceeași pagină, sau la alta. Simt că am pierdut odată cu somnul și curiozitatea.

Numai zilele sînt de sticlă, se

sparg bucăți-bucățele, oameni de sticlă nu există. Nici pericolul de a-i fărîmița singurătatea.

Plaja-i pustie, se-aud valurile bătînd departe în dig. Pescărușii sfișie inebuniți marginea nopții și-a apei. Sus, luna se-n-covoaaie uscățivă, tăioasă, infri-gurîndu-mă pînă-n șira spinării. Marea freamătă surd dar înăuntru e moale și cald. Rămîn aproape de țarm să nu mă ispitească gîndul că poate să purifice fiecare celulă, fiecî neuron... Cînd ies, frigul siro-iese pe piele și frige. Mi-e greu să o las iar. Camera dă spre vîuetul ei, am s-o aud, n-ar fi prima oară cînd îmi cutreieră somnul.

Terasa — plină. Se juca bridge, vorbe rotunjite-n zbor, spirite pipărate, cit s-ajungă un an. Ehe, libertate de a-ți purta mîntea goală-n vîzului tuturor.

Aproape că n-o recunosc îm-brăcată în cenușiu, împarte cărțile cu brațe de caracatiță, ochii lor îi dau tiroale. Și după mișcări încerc să-mi amintesc cum o cheamă, un nume cu solzi, și se încolăcește în memorie ca șarpele și se ascunde bine de tot.

— Andrei a plecat, îmi comunică Alexandru, o telegramă de la taică-său, e în țară.

Tot nu rezist, mă aplec și-i șoptesc fetei că și-a găsit culoarea mult mai bine ca mine. Îi adaugă cu dărnicie zece ani peste.

După o jumătate de oră am ieșit de sub duș. Nimeni nu-și putea muta privirea de la cărți. Am strîns rochiile, fuste, dantele — tot bazarul — le-am înșă-mădit în geanta de voiaj. Se licitase marea șlem — cărțile pe masă. Nu m-au văzut cînd am lunecat spre marginea terasei, n-au auzit nici saboții mei coborînd, nici pietrișul, nici cauciucurile aspru frinate.

Pe cer călătoreau mașini sumbre cu boturi misătoare. Luna-și pierduse urmele umbrele.

Abia cînd trenul s-a pus în mișcare din gara M. am înțeles liniștea nefirească din jurul meu. Uitasem brățile. Spinzurate de brațul dușului. Și recipisa telegramei pe masă.

Dramaturgia unui gazetar *)

Deși nu este singurul nostru dramaturg care provine din lumea presei, **Adrian Dohotaru** mi se pare a fi cel care dovedește a fi rămas marcat de această primă și declarat definitiv pasiune a vieții sale. Într-un mod mai mult sau mai puțin direct, deschis, piesele sale de teatru poartă astfel amprenta talentului și formației sale de gazetar, iar calitățile și defectele textelor până acum cunoscute țin tocmă de aceasta. Nu este vorba neapărat de faptul că personajul ziaristului este însuși motorul acțiunii, ca în **Anchetă asupra unui tânăr care n-a făcut nimic**, ci de priza la realitatea imediată — deci de alegerea temei și a faptului de viață care o evidențiază — și de însăși modalitatea de construcție, de însăși structura dramatică a piesei. Adrian Dohotaru a declarat nu o singură dată că una sau alta dintre piesele sale s-a născut „dintr-o experiență directă de gazetar” și că este un „scriitor de teatru care vine în literatură din redacție sau de pe teren, însoțit de claxoanele telexurilor și de tensiunea realității imediate, vind de probleme și de dileme”. Este tocmai ceea ce dă încălcarea de adevăr a textelor sale, pasiunea, fervoarea, puse în slujba evidențierii lui, sentimentul că autorul a surprins și a scos la lumină un fapt arzător, important de viață. Este ceea ce dă autenticitate pieselor sale de teatru. Pe de altă parte, construcția însăși a operei este tributară unui stil gazetăresc: ca într-un reportaj bine întocmit se acumulează fapte semnificative care au menirea să ducă spre adevărul de demonstrat. Cu claritate, cu o logică a desfășurării narațiunii foarte strictă. Dar de aici se nasc și câteva dintre defectele pieselor lui Adrian Dohotaru. Foarte atent la stringerea argumentelor ce trebuie să sprijine faptul de viață ce trebuie relevat, dramaturgul luminează eroii și evenimentele numai din unghiul de vedere care-l interesează direct. Simplitatea necesară argumentației gazetărești riscă în teatru să devină simplism. Complexității caracterelor îi ia locul o singură trăsătură dominantă: cea care permite intrarea în relația de demonstrat. Complexității faptelor i se preferă acumularea de argumente ce sprijină întru totul ideea centrală. Ambiguitatea artistică este sacrificată în favoarea unei clarități nude. Chiar și dilemele sunt atât de evident dileme, încât și numai bunul simț le poate rezolva. Toate acestea sunt, însă, în cele mai bune dintre textele sale depășite, chiar anulate în bună măsură de sinceritatea, adevărul și patosul ce-i caracterizează scrisul.

În **Concurs de imprevizări**, piesa care zilele acestea a avut premiera absolută la Teatrul Nottara, în regia lui **Nicolae Scarlat**, se recunoșc multe dintre calitățile dramaturgiei lui Adrian Dohotaru și câteva dintre defectele semnalate mai înainte. Faptul pe care autorul îl dezvăluie aici, căruia vrea să-i descopere resorturile intime, pe care-l supune de fapt oprobiului public, este sistemul complicat și dăunător al pilelor, al intervențiilor, al mediocrității agresive care face ca valoarea să nu ocupe, citeodată, locul pe care-l merită. Nana, omul excepțional dotat și pregătit pare a avea în sfârșit șansa de a putea lucra ca cercetător într-un institut de lingvistică. Dar concursul se dovedește a nu fi unul adevărat, în care cel mai merituos să câștige, ci doar o formă, o acoperire formală și legală pentru matrapazlicurile și traficul de influență ale unor indivizi imorali. Pentru purii Nana și Ion, soțul său, zidul necinstei agresive și cinice de care se lovesc este de netrecut; este o experiență care, mai mult decît altă, pare să le maculeze existența. Iar în clipa în care cabala este descoperită, iar cei necinstiți înlătrați printr-un firesc proces al ieșirii la suprafață a adevărului și dreptății, Nana va refuza să primească postul

la care avea tot dreptul, pentru că „nu te poți juca cu destinele oamenilor”. Dohotaru este un pasionat moralist, iar piesele sale conving, chiar dacă uneori sînt prea moralizatoare.

Piesa rezistă și este bine scrisă în măsura în care autorul se conformează cu strictetea firului logic al devenirii acțiunii: în cele mai bune momente sînt cele în care sînt dezvăluite caracterul și motivațiile proiectului, cele în care Ion sau Nana sînt puși în fața cinismului acestuia și al altora ca el. De la sătura vehementă (căci așa este tratat proiectul) la ironia mușcătoare (profesorul de drept Manase găsește întotdeauna argumentele: și cînd e vorba să aperse adevărul, și cînd trebuie să slujească minciunile superiorilor), de la ironia caldă (Cora, cu dragostea ei neîmplinită și compromisiunile pe care le face pentru o viață linistită) la umorul lirico-filosofic (vezi personajul pitoresc, dar cam prea pitoresc al Euforicului), Adrian Dohotaru găsește tonul potrivit prin care să compună o demonstrație convingătoare. Mai puțin reușit este lirismul ce devine forțat și fad al relațiilor casnice dintre Ion și Nana, și chiar figura profesorului Barbu.

Cred că textul lui Adrian Dohotaru a cîștigat foarte mult prin felul în care a fost gândit scenic de **Nicolae Scarlat**. Sugestia dată de autor ca decorul, format doar din câteva elemente ce punctează o ambianță, să fie schimbat la vedere, chiar de față cu personajele, a fost preluată și minunat tratată scenic de **Scarlat** și scenografa **Nadina Scriba**. Masiniștii, îmbrăcați în costume-salopetă, par niște personaje ce comentează mulțumirile, mai mult, prin schimbările de decor la care parcă obligă personajele din piesă, sînt catalizatori ai acțiunii (idee frumos închisă în final prin gestul profesorului care bea cu ei cupa de șampanie). Un rost de amuzant comentariu ironic îl au și culorile — rozul bombon predominant în camera soților, galbenul citrin în biroul Prosectorului, un verde praz în restaurant — și sunetele ce se aud între scene. Ritmul însuși, alert, în care se desfășoară scenele are o nuanță ironică. Dar adevărata performanță a spectacolului consider a fi felul în care regizorul a pus în valoare talentul actorilor. **Emil Hossu**, în rolul cam schematic compus de autor al lui Ion, are căldură și o anume tristețe a cunoașterii; **Anca Bejenaru**, în Nana joacă cu delicatețe postura în care se află, dar știe să și ardă cu pasiune pentru un gînd, să fie tăioasă și neînduplecată; **Mircea Angheliescu** compune un Profesorul Barbu bonom, dăruit unor gânduri nobile; Cora, are în interpretarea lui **Catrinel Parascivescu** tristețe și detașare ironică, o doză de răutate ascunsă și multă nevoie de căldură umană; **Ion Popa**, joacă cu discreție personajul Euforicului, fără a cădea în îngrosări pitorești ale personajului; chiar și în episodica apariție a **Celinei**, **Cristina Tacoi** creionează un personaj cu o biografie bogată. Foarte bun **Ion Punea**, în Prosectorul, reușind să dea complexitate umană unui personaj odios, făcînd chiar să ne amintim, la un moment dat, de neasemuitii „escrocii de bună credință” ai lui **Mazilu**. Neașteptat, **Dinu Lucian** în Manase, personajul cel mai alunecos-ambigu al piesei.

Concurs de imprevizări, de Adrian Dohotaru, pus în scenă de Nicolae Scarlat, este un spectacol care se vede cu plăcere și care demonstrează, totodată, cît de importantă poate fi pentru un dramaturg colaborarea cu un regizor de talent, cu un foarte bun profesionist.

MIRUNA IONESCU

*) **Concurs de imprevizări**, de Adrian Dohotaru, Teatrul Nottara, Regia: Nicolae Scarlat.

Ioan Alexandru

„Ce mai faceți?” mă întreabă politicoș și frățește. Dumneavoastră ce faceți? îi întorc vorba. „Ține de rostul rădăcinilor să nu vorbească despre sine decît prin coroană, prin rodnicia crengilor. Ce poate un om să spună mai mult decît prin cărțile sale?! La noi, în Maramureș, există ritualuri de sărbători; tot satul spune aceleași cuvinte, îmbracă același port. Binele și răul sînt duse împreună. În felul acesta se trăiește mai adevărat și mai deplin și se moare mai ușor. Mărturia despre sine o face mereu altul: satul, copiii, prietenii...” Ioan Alexandru s-a îndepărtat de Topa Mică, natală, de lângă Cluj, și-a făcut o casă de vară într-un sat maramureșean; cînd a rostit „La noi...” am simțit că vorbește ca de un loc de naștere. „Cele mai vechi tradiții românești pleacă din Maramureș. Tot acolo e și leagănul limbii noastre”. Sare deodată de pe scaun; a auzit pași pe hol și știe bine ai cui sînt de vreme ce strigă: „Ioachime! La cît te întorci?” Intuicș severitatea și grija unui tată ardelean. Își reia vocea caldă, cu tonalitate joasă, înceată, cereemonioasă. „Starea de ritual e foarte importantă; am trăit aici, în Europa de Răsărit, în acest fel, e avuția noastră cea mai profundă, în port, în gândire, în lucrare. O moștenire arhaică românească împletită cu tradiția unui liturgic bizantin; a aceste elemente transpar și în «Miorița». Suspînă ca după o lacrimă veche. Să fim atenți la ele; au știința sufletului mult superioară științei moderne a psihologiei. Înalta civilizație de rang european a Putnei din timpul lui Ștefan cel Mare și înalta civilizație rurală sînt de o finete ultrarafinată. Poetul trebuie să fie familiar cu amindouă. Și această finete a trăirilor lor fără cuvînt să încerce să o exprime. Poezia noastră patriotică e de obicei descriptivă. E foarte greu să numești ceva teribil”. Încă de la volumul de debut, „Cum să vă spun?”, poetul „Innelor” de mai tirziu a fost preocupat de dificultatea de a numi, de a spune „Sînt preocupat acum de existența lumii prin comunicare; cum poți viețui prin altul... Scriu. «Imnele Maramureșului»”. Și alte cărți în lucru? „Una de călătorii, «Un poet în Grecia», în care povestesc și despre întîlnirea mea, peste veacuri, cu Pindar și despre o conferință în Creta... O Grecie fizică, dar și spirituală. Am scris de curînd o prefață pentru «Antologia poezilor din R. S. S. Moldovenească» care urmează să apară la Editura «Cartea Românească». Îl ascult gîndindu-mă la crengile pline de rod ale cărților sale; nevoie eminesciană de filosofie, de absolut, revelație blagiană a civilizației arhaice românești... Eminescu și Blaga, stilpii poeziei dumneavoastră... „Ei au prelucrat mitic și poetic, printr-un efort imens, perioade ale tîhnei milenare de existență românească. Poeții au prilejul de a defrișa teritorii necercetate încă. Ei trebuie să facă plauzibil, în scris, o lume plauzibilă în realitate. Eu mă străduiesc să descopăr și să traduc marii poeți ai Bizanțului. M-am ocupat, pînă acum, bunăoară, de două mari epoci ale istoriei noastre: a lui Ștefan cel Mare, cel care a îmbrăcat Moldova în cîitorii și a lui Brîncoveanu. E foarte greu de pătruns în sufletul oamenilor acelor vremuri; trebuie să circumscrii foarte de departe epoca, după cum spune Holderlin”.

Stau acum și mă întreb, ca atîția alți cititori și adoratori și chiar îl întreb

Ioan Alexandru

dacă experiența filozofică a studiilor din Germania a fost fastă ori nefastă pentru poezia sa schimbată la față odată cu „Vămile pustiei”. Băiatul de tîrani trăitor a ajuns să fie un întrebător erudit, verbul său temperamental, frust și liber s-a apropiat de asceza clasicizării. „Dacă n-aș fi avut acca mare experiență, aș fi eșuat, cred. Mi-a dat posibilitatea confruntării cu marile probleme ale epocii noastre. La fel au făcut și Eminescu și Blaga la vremea lor. Am avut prilejul să cunosc pe cei doi mari filozofi existențialiști ai secolului: Heidegger și Gabriel Marcel; m-au sfătuit să nu mă las de poezie, de unde marea importanță a acestei arte în ochii lor”.

Poezia, daimonul poezilor... „După un seminar cu studenții, vin praf și pulbere”. Suspînă din nou și știu după ce: după catedra Eminescu, indispensabilă culturii noastre naționale. „După o întîlnire cu cîitorii, trebuie să-mi schimb cămașa udă. Astea sînt luptele mele! Negustorul preface totul în bani, în aur. Eu mă lupt să prefac totul în cuvînt, în poezie. Sînt în mine o forță care mă face să valorific la maximum anii și virstele vieții mele. Îmi aduc aminte, în adolescență, aveam cei mai frumoși cai din sat, toți ne chemau, la nunți, să ducem mireasa; cînd am rămas fără ei, am plîns”. „Blaga m-a îndemnat: «Du-te în Germania, învață limba filozofiei; trebuie să dobindești alți cai, caii cu care să ieși în lume». Noi aveam o cultură mare în felul ei, o spiritualitate mare, dar cu un circuit mic. Sîntem datori să ne explicăm lumii, să ne prezentăm, ca să ne putem apăra ființa”. Idei des regăsite și în „Jurnalul de poet”.

Cu sfințenie l-am ascultat pe Ioan Alexandru. Îmi odihnesc acum mîntea, lăsînd ochii să se miște prin încăperea cu rafturi încărcate de cărți, în dreapta, cu o masă lungă, de lemn țărănesc, la mijloc; ferestre mari, fără perdele, pe pervaz cu oale de lut și lămii galbene, cu știuleți de porumb cu boabe răscoapte între geamuri. „Biblia de la Blaj”, groasă și afumată, icoană a limbii române.

În curte mă așteaptă Constantin, fiul cel mai mic dintre cei patru copii ai poetului. Ne aducem aminte cum am trecut riul fără pod înspre casa lui Macedonski; ne-am descălat și ne-am suflecat țărănește, luînd-o prin apă, ca prin otava de toamnă răcită de brumă; din dorința și graba lui de a mă întrece — eram la o sărbătoare a revistei „Ramuri”, cu lume multă — a alunecat în apă. Acum e mai mare cu un an și mai viteaz. Ține în mîini un arc încordat. Sloboade, săgeata în sus, nimerind cerul în albăstrimea lui curată ca albăstrimea ochilor tatălui său. A cucerit două elemente fundamentale. Ridem acum în aer ca atunci în apă. El, rămîne, eu mă depărtez în gînd cu un vers: „Trăiesc în neam ca limba într-un clopot”, jurămîntul de credință al unui mare poet, imnicul Ioan Alexandru.

CAROLINA ILICA

Dimineața artelor

Lumină cît umbră

Muzica lui Serban Nichifor are deopotrivă mister umbros și forță declarativă luminoasă. Pe această dualitate îmi pare construit discul scos recent de Casa de discuri **Electrecord** — un eveniment pentru melomani. El este un disc de autor — deci Simfonia nr. 1 „Umbre” (cuprînzînd „La Follia”, „Grădinile amăgirii”, „H”), și Simfonia nr. 2 „Via lucis” („Muzica iernii”, „Muzica primăverii”, „Muzica luminii”), în interpretarea excepțională a Filarmonicii „George Enescu” din București sub bagheta maestrului Mircea Barabar (înregistrare din concert). Bucurîndu-se de o prezentare frumoasă scrisă de Vladimir Popescu-Deveselu, și de prezentarea grafică a Anei Golici, discul (redactor Adrian Dan, postprocesare în studiourile **Electrecord** Andrei Papudof, Emil Mihai) discul face parte dintr-o suită inițiată de **Electrecord** și dedicată cu generozitate și simț al timpului unei generații de compozitori tineri aflați în plină ascensiune — discuri competitive pe

plan internațional, care pot informa lumea muzicală contemporană despre marile succese și performanțe compozitice ale unei generații de compozitori. Așa cum este construit, discul Serban Nichifor are echilibrul și substanța, pune în evidență idei, valabile, interesante, incitante și prezintă o muzică de mare densitate, de mare interes.

Simfonia „Umbre”, debutează cu o anumită violență a expresiei. Umbrele trecutului, cum ne sugerează titlul, sînt pentru început acaparatoare; la un moment dat ele se distilează într-o tînguire de flaut secundată de percuție, o melonec căutătoare, o frustrare ciudată și parcă nenumită. De la simplitate la amploare orchestrală nu e decît un pas, și simfonia străbate mereu aceleași culoare misterioase care-tî strecoară în suflet sovăire și parcă o senzație vagă de descumpănire. Atmosfera Simfoniei 1 seamănă mult cu cea din „Domisoara Christina”, cu totul specială operă a tinărului compozitor. În-

venția armonică — o regină în muzica lui Nichifor, „suspectată” superb de neoromantism, este evident urmarea asimilării marelui mestesug la marile școli ale acestui secol. (E aici o vagă amintire din „Pelleas și Melisande”, un abur din „Sacré du printemps”).

„De ascultat”, pentru melomanul clasic, cu principii și vai, prejudecăți, „interesantă”. „Spune ceva” — sînt frînturi din conversațiile de prin foaierele Ateneului, declansînd extazul noului val (dar bineînțeles și necesara invidie!) muzica lui Serban Nichifor vreau să spun că e ascultată de toată lumea melomană — de cei proaspeti și de cei demodați, de cei cu prejudecăți și de cei fără, intrînd în atenția într-un mod care dovedește ceva. Ea se pretează analizelor specialistilor în muzicologie care despică aplicat firu-n patru într-un limbaj cvasicibernetic cu formule și formulări insolite.

Dar muzica nu operează cu imagini, ea vehiculează sunete și această sublimă materie primă este invizibilă, deci „explicabile” noastre nu pot găsi o proiecție vizuală. Ea este înainte de toate, muzică în sine, superbă înălțare spirituală pe arhitectura de mare finete.

Simfonia a II-a, „Via lucis” este o superbă textură de sunori bizantine, cu ecouri din muzica străveche, din aburul manuscriselor de la Putna, cu iz de colind și de flori dalbe, topite în retorta unei excepționale imaginații orchestrale.

În „Via lucis”, pasaje solistice superb articulate sînt contrapondere marilor spații sonore de amplitudine ale întregii orchestre. Se simte că Serban Nichifor a făcut pe lângă compoziție cu maestrul Aurel Stroe și violoncel cu Serafim Antropov! Violoncelului îi revin intervențiile cele mai deosebite, tulburătoare, tînguitoare aduceri aminte încărcate de parfumul străvechimii și-al muzicii bisericesti, de-o frumusețe fără asemănare, pasaje de-a dreptul filozofice într-un album al celor mai frumoase pagini scrise în muzica simfonică românească! Enescian prin filiație, Nichifor continuă o tradiție în cultura noastră, cu o responsabilitate estetică evidentă și care ne face să observăm că ne aflăm în fața unui mare artist.

Încununat cu premii (Premiul „George Enescu” al Academiei, premiul I la renumitul „Gaudamus”, Premiul Societății internaționale pentru muzică contemporană (Atena, '79), Premiul Diego Ortiz-Toledo '80, premiul de la Tours, și Trent ('85), Premiul presci la Evian ('78). Mențiune specială la un concurs de muzică contemporană S.U.A. ('83) și la Valentino Bucchi ('85). Serban Nichifor există nu prin ele și prin autoritatea evidențată pe care acestea o pot conferi unui compozitor în vîrstă de 32 de ani, ci peste ele, prin talentul său unic și absolut excepțional.

CLEOPATRA LORINȚIU

Ei, cei din linia întâi *)

Cu o promptitudine de zile mari, cinematografia noastră a reușit să lanseze în premieră exact de 9 mai, de ziua Victoriei, un film de amploare despre lupta eroică a armatei române în războiul anti-hitlerist. E o performanță în felul său acest film de război care nu numai că „acoperă omagial o temă importantă”, dar reușește, în două serii fiind, să nu pară lung, să facă săli pline și să-ți meargă la suflet. Și-au (re)unit forțele doi profesioniști renumiți: Titus Popovici (scenariul) și Sergiu Nicolaescu (regia). Lui Titus Popovici i se datorează construcția simfonică a scenariului, bogăția și echilibrul motivelor, dialogul consistent, sugestiv, întotdeauna convingător. Sergiu Nicolaescu a făcut, și de astă dată, dovadă de curaj și de mare putere de muncă — de-ar fi numai secvențele de bătaie (în paranteză fie spus, privite de multe ori cu o superioritate absolut nemotivată de unii cinești, care, la o adică, se fisticesc și când e vorba să filmeze pocnetul unui dop de sampanie). Regizorul care se încumetă să creeze un întreg front și să răspundă pentru el, trebuie să aibă, într-adevăr, calități de general. Sergiu Nicolaescu joacă deci, în film, un rol binemeritat: un general care-și conduce cu inteligență armata spre victorie; față de rolurile de până acum (majoritatea — justițiarilor colorați cu un farmec ușor obosit și cu o agerime neobosită), Sergiu Nicolaescu îi conferă noului personaj distincția și preștanța unui luptător încercat, pentru care „vitejia”, străină de orice umbră de emfază, incupe perfect în triumful: calm, bunătate, înțelepciune. În rezonanță cu spiritul scenariului, regizorul proporționează eroismul la scara omenescului, orchestrează-l cu zimbete, cu lacrimi și cu un suflu epopeic al cărui patetism nu alunecă în grandilocvență. Într-un mozaic gândit cu vădită pricepere, scenele de masă alternează cu cele „individualizatoare”, configurând, treptat, imaginea unui atașant „portret colectiv”. Doar arbitrarul o să ne facă să-i amintim pe unii actori și pe alții nu — pentru că, într-adevăr, rar o asemenea distribuție în care să simți că toți interpreții — de la principalii până la numeroșii episodici au venit — adevărului nu-i e frică de vorbe mari — cu entuziasm și cu dăruire, de la cei tineri (George Alexandru — un tânăr sublocotenent la prima bătaie și la prima dragoste, Anda Onesa — o prezență luminoasă în imperiul morții, Vasile Murariu — topitor de inimi în ciuda

tuturor aparențelor, Marian Culineac — o natură bună împinsă de istorie în capcana abrutizării), până la actori binecunoscuți (Ion Besoiu, Ștefan Iordache, Mircea Albulescu, Emil Hossu, Colea Răutu, Vladimir Găitan și mulți alții)... Cit despre personajul lui Valentin Uritescu sergentul Șaptefrați — amezător de viu cu nuanțele-i de candoare, umor, cumsecădenic, „gânduri din sectorul filozofic” — el nu mai ține, de acum înainte, doar de spațiul unor filme și al unor filmografii, el își părăsește și-și depășește autorii, devenind un personaj-simbol, o figură de sine stătătoare în mitologia filmului de război.

Imaginea (Nicolae Girardi, în colaborare cu Sorin Chivulescu și Mircea Mladin) evoluează cu dezinvoltură pe o claviatură bogată, de la grosplanuri revelatoare la planurile generale cu infernul tranșelor înghițind cerul, în huruitul asurzitor al „mașinii de război” (sunetul: A. Salamani), transformând pământul galben, lutos, într-o imensă groapă comună cu trupuri zvircolind... Imaginea lumii devastate de război, întoarsă în haos o urmăresc și decorurile (Radu Corciova) și costumele (Gabriela Nicolaescu) și montajul (Gabriela Nasta). Muzica lui Adrian Enescu susține mai ales tonalitatea eroică a acestui film, care își anihilează fireștile-possible „rezerve critice” prin sinceritatea și căldura patriotică pe care le degajă, prin senzația unei deosebite „oportunități morale”. Când răsună acel tulburător „Treceți batalioane române Carpații...”; când un băietandru cu pușcă se trezește în fața altui băietandru cu pușcă, dar în uniformă diferită — se privesc incremențiți cu un fel de uimire în ochi, o secundă suspendată, apoi parcă ele, puștile singure, continuă baletul absurd...; când, într-un Ardeal însingerat, un băietel „prea mic pentru un război atât de mare” își vede tatăl spinzurat de horthyști... dar și la multe alte secvențe, sala freamătă.

Un gând cinematografic emoționant spre zecile de mii de soldați români căzuți la datorie în calvarul — ce bine ar fi să spunem cu totală liniște — ultimului război mondial...

EUGENIA VODĂ

*) Noi, cei din linia întâi. Regia: Sergiu Nicolaescu. O producție a Casei de filme 5.

Fără machiaj

Soldat dușman într-un oraș proaspăt cucerit

Setea.
Pe lângă sete, foamea e un moft... Un scincet de copil nebătut la vreme, cum smiorcăia ofiterul ăla când l-a „ingropat”, yezzi-doamne un pumn de nisip, la primul bombardament... Ti-era și milă și scirbă. Nu, nu, foamea o poți păcăli... ce, chisita de cal nu e bună? Ce, ăla care și-a fiert șireturile a crăpat? Zdravăn, vesel, ieri ridea cu gura până la urechi și păcănea din mitralieră de mai mare dragul! Ieseau ăia din grădinița afumată ca sobolanii! Sau sobolanii?! Nu s-a văzut? Totu-i să uiti ce măninci, asta e. Inchizi ochii și infuleci și rămii în viață. SUPRA-VIETUIEȘTI. Cum ar spune căpitanul: învingi și moartea, și pe tine te învingi, și dușmanul mă rog, cam tot ce e de învins... Dar setea... Mda, asta e cam altceva. Uite, parcă mi se sleiește ceva în creștetul capului... Și mina asta care amoretse, parșiva, încet, încet, de azi dimineată, de când am luat orasul, tot amoretse... Ia să pun mitraliera aici. Grea mai e, dracu' s-o ia! Da' ce-i asta? Fintină?! A, e de-ăia „artiziană”, așa-i spune, nu știu de ce, că nu ne-au învățat... Uite, un copilandru de piatră, stă cam rusinos, ei, ca copiii, așa... Pe-aici o fi curgând apa, pesemne. Da' de ce nu curge? DE CE NU CURGE?!

Nu trebuie să adorm. Mi-a povestit unul de un altul care, când i-a fost sete așa tare ca mie acum a adormit... Îi mintiseră că a început să bată vântul, adică nu mai e indoială că vine ploaia. Furtuna. Si că o să-l găsească potopul dormind și o să-l ude de n-o să-i mai fie sete toată viața... O mie de războaie de-ar

mai fi avut de dus... În zori era uscat ca o obială putredă. Nu e bine să adormi când ti-e sete...

S-a clătinat pruncu' ăsta nerusinat, ori mi s-a părut? Și piata asta, ba e largă ba se strimțează... Nu e nimeni. Cascală asta, niste resturi de cretă... Cită cretă! Arde creta, arde... Si tu ce cauți aici? Ce cauți aici, mamă? Nu te uita într-acolo! Acolo i-am aruncat, unul peste altul. Nu te uita! Nu arată prea frumos... ăsta-i războiul, așa ne-au spus... Dar tu ce ai să-mi spui, de-ai bătut atita drum? Mi-ai adus apă? Sărut-mina, mamă, tare mi-era este... Dă-mi, Deschide-mi tu buzele, că eu nu mai pot să le poruncesc... Ce bună-i apa, mamă! Nu turna așa de multă, mamă, că mă sufoc! Nu mai turna, nu m-auzi?! Cum de ce, ce mă tot privești așa? Ne-au luat, ne-au dus, nu ne-au spus unde ne duc... Mă sufoc, nu mai turna! Lor nu le mai e sete, ei is morți! Nu mai turna! Acolo ne-au spus să-i azvirim, acolo i-am azvirilit, unul peste altul au zis, unul peste altul i-am azvirilit! Nu mai turna, mamă, că mă sufoc! Nu mai turna apă! Unde te duci? Și de ce nu se turna oprește apa dacă tu pleci?! De ce mă sufocă apa asta? Și tu, de ce pleci de mină cu copilandru ăsta de piatră nerusinat care n-o vrut să-mi dea apă? Mamă, mă sufoc, ordinu-i ordin, mamă, oprește apa! Oprește apa!

ADRIAN PINTEA

P.S. Când a început furtuna, soldatul dușman din orasul abia cucerit murise de sete. Ca o rufă veche, putrezită la soare.

Interiorul frumos și frumusețea interioară *)

Nu știu ce fac la alte popoare zinele, dar în poveștile noastre ele sînt foarte pricepute la decorațiuni interioare. Să se fi transmis tot pe cale orală, ca și basmele, înclinația?! Cert e că, pe două dintre aceste „creatoare”,... le-am văzut cu ochii mei.

Una e poetă, adică scenografă; alta e prozatoare, adică designer. Fantezie au amindouă, muncesc mult și lucrează bine. Ambele au creat niște stiluri recunoscute ca atare, ca o „marque déposée”: „stilul Levința” și „stilul Utto”. Domeniul lor de activitate nu e lipsit de piedici și, în nenumeratele rânduri, cei ce nu știu atîtea lucruri ca ele (istoria artei, istoria costumului, modă, tehnologia materialelor, arhitectură, artă decorativă, estetică) le răsplătesc cu ingrățitudinea unor observații superficiale sau diletante. Și totuși, față de cei care pretind orgolios că știu să-și aranjeze casa (ba și pe a altora!), numai ele dețin secretul de a ajunge la rezultate care ies din domeniul cotidianului și intră în cel al artisticului pur.

Expoziția **Doinei Levința**, artistă îndelung exersată în arta de a crea spații de trăit, fie și numai pentru cîteva ceasuri, fie și numai pentru jocul de-a viața care e spectacolul pe scenă sau în platul de filmare, i-a pus în încercătură pe cei care au privit-o ca pe o expoziție de modă, cînd ea propunea un mod de a fi.

Izbinzile ei memorabile în domeniul scenografiei și costumelor s-au înbinat de mult cu faima nedezmințită a modei lansate de ea.

Hainele și obiectele din expoziție nu erau însă închipuite pentru personaje de teatru și nici haine adevărate pentru oameni aveau ei martorii unei epoci ce conturau o epocă un stil de viață o atmosferă. Totul a fost supus unei exemplare unități stilistice iar recuzita autentică, necontrafăcută, de o mare bogăție, varietate și vervă, cucerește pe loc. Unii au tăcut în fața acestei demonstrații neștiind cum s-o încadreze — scenografie, ambient, modă, reconstituire de epocă? Alții, pedanți, grăbindu-se ei docti să observe cum că nu se amestecă dantela de Bruxelles veche cu dantela țesută pe mașini Jaquard ultimul tip au pierdut din vedere frumusețea ansamblului, dovedind o intristătoare incapacitate de a se transpune și accepta convenția metaforei obiectelor cu comportament simbolic ce reușeau să creeze o atmosferă vibrantă, angajantă, la fel cum cineva ar obiecta că nu înțelege de ce batista Desdemonei prilejuiește atita zbucium de vreme ce nu e veche de sute de ani ci de dată recentă.

Evocarea unui timp apus nu se face ca o reconstituire a Pergamonului. Ea vizează clipa și nu eternitatea, fragilul și nu perenul, individualul și nu colectivul.

Cu ochiul liber

Mitul lui Deghedal

Dragă Tecemaia, a venit primăvara, se apropie în mod firesc vara. Eu cu Itsaia și cu Cimuiu vom merge la mare. Mi-ar fi agreabil să ne însoțești. Cu alese sentimente. Iiruc.

Dragă Tecemaia, am fost la mare cu prietenii mei Itsaia și Cimuiu. Ne-am distrat minunat: în serile liniștite de mai ce cădeau cu regularitate pe minunatul nostru litoral, stăteam pe terasă în sezlonguri, eu și Itsaia, și discutam cultura. Cel mai mult am vorbit despre „Ulise” al lui Joyce, unde unele personaje au nume mitologice. Astfel, discuția a ajuns la mitul lui Deghedal. Cimuiu nu prea se băga în discuții, el prefera să se plimbe pe faleză. Ba nu, o dată cînd s-a întilnit cu niște prieteni (mustăciosul lauc și simpaticul Cipci) ne-a invitat pe toți la o bere în stațiune. Apropo, am zărit mulți cunoscuți acolo, ba chiar și pe domnul acela căsătorit cu Cieta, însoțit de Ira (17 ani), iar Itta era însoțită de Ciutmere, ăla înalt și neșuferit.

La masă am discutat problema inițialelor, cred că Cimuiu a deschis discuția — ce absurde sînt uneori imperechirile astea de litere inițiale care dau numele unor instituții, oare nu se poate face nimic? Știi că la I.D.E.B. (acela cu curentul) i se spune acum pe scurt I.E.I.R.I.E.D.E.E.T.B., iar la întreprinderea de gaze, I.R.I.D.G.N.B.? Cită lipsă de imaginație! Cred că și în sanscrită lucrurile ar sta mai clar, deși în limba asta,

Totul e autentic și necontrafăcut dar străbătut de o blîndă melancolie: telefonul cu manivela funcționează dar nimeni nu sună la el, casa de bani încă merge dar monezile de azi nu sînt bune, mînușa nu se mai mlădie-n gesturi moi, studiate, ci șade pe-o mină de manechin, pantoful cu strasuri nu mai pășește și patefonul cîntă un ritm străin nou; fericirea ascunsă-n muselină, bucuria brodată-n organdi, drama înlăcrimată în dantele, ceasul care sare peste multe clipe...

...ceasul care sună ora deșteptării. **Svetlana Utto** ne trezește din somn, visul se curmă. Cu gesturi ferme trage trapeziile din pinză roș-galben-albastră, deschide larg ferestrele. O lumină tare, de zi, inundă o cameră de tineret gândită modular, înginește, și precis ca la Bauhaus de-un Itten, Klee, Gropius sau Malevici. Adică cu precizie, fără greș, apelînd la culori primare, folosind elemente modulare ce se-mbină cu suplețe, în ansamble simple, multifuncționale, din pinză, sticlă, plastic, pal, metal.

De fapt, în această propunere, realizată și ea scenografic, există de toate: fotoliu, masă, paravan, etajeră, suport pentru ziare și discuri, suport pentru vase decorative, flori, statuete, tablouri, draperii. Senzația e de ordine, curățenie, claritate, limpezime și confort.

Svetlana Utto e tinăra. Lucrează intens, cu febrilitate. Expune lucruri nu o dată șocante, noi, originale (inclusiv jocuri); e firesc, de aceea, să cîștige premii, simpatii, antipații, prețuirea publicului și să instaureze un stil de lucru și de rezolvare a problemelor artistice à la sienne, adică ieftin, comod, practic, util, sobru, sănătos, elegant. Mai e poezie în acest „decor”? Mai e; dar limbajul e unul modern, epurat de amintiri și nostalgii pentru stilurile vechi, fără compromisuri și amalgamuri de motive, creind prin simplitate o stare de confort interior.

Celor două tipuri de propuneri spațiale — unul rezolvat scenografic, celălalt din perspectiva designerului — ar trebui să le corespundă și o ordine interioară, pusă de acord cu cea exterioară. Pasul grecilor pe lingă Propilee nu urma ritmul coloanelor? Și gesturile noastre ar trebui să fie deci în continuarea ritmului culorilor, volumelor și formelor anume create. Sint, deci, gîndurile noastre aidoma lor? Nu-ntotdeauna, dar trebuie. Pentru asta nu e nevoie de farmece vreunui creator dinafară. În noi trebuie să căutăm geniul cel bun și să-l punem la treabă. Așa vom fi siguri (ceva) mai fericiți.

SIMONA VĂRZARU

*) **Doina Levința** — expoziție personală la Căminul artei, aprilie 1986; **Svetlana Utto** — expoziție personală la Căminul artei, mai 1986.

Ana Ioniță

— Ce amintiri păstrați despre Școala de literatură? Prezentati-ne câteva date despre dv. ca elevă a acestei școli. Cum ați ajuns? Ce colegi ați avut? Ce vă mai amintii în acest sens?

— Care este părerea mea despre Școala de literatură? Știu eu? Drept să vă spun, m-ați cam pus în incurcătură. De ce? Pentru simplul motiv că nu am numai una, ci mai multe. Care? Păi... mai întâi și-nții, cred că trebuie să ținem seama de perioada în care a luat ființă, precum și de specificul ei atât de controversat. După cum știm, bazele acestei instituții s-au pus exact atunci când ne aflăm în fața unei prezanțe întrebări puse tuturor domeniilor de activitate din țara noastră: încotro? Și se căutau soluții. Cu asiduitate. În literatură s-a găsit această cale. Că n-o fi fost ea cea mai potrivită... poate. Cred însă, că pentru acea perioadă, a fost absolut necesară. Și de un real ajutor. Pentru cine? În nici un caz pentru fiii celor care dispuneau — chiar și în acea vreme — de anumite posibilități materiale pentru a le da acestora o cultură și o pregătire pe potrivă aptitudinilor care ieșiseră, cumva, la suprafață, se făcuseră, cumva, cunoscute cu un prilej ori altul. Or, poate că, unele de-abia se întrezăreau dar trebuiau ajutate să prindă contur, să prindă viață. Deci, să se dezvolte. Pentru ei, școala aceea nu a însemnat mare lucru. Or poate, chiar mai mult, i-a incurcat.

Pentru ceilalți însă... pentru cei pe care viața i-a vitregit...

Pentru aceștia, școala a însemnat, dacă nu totul, în orice caz, foarte mult. Lăz, într-adevăr, le-a fost de un real ajutor. Și a venit tocmai în momentul în care își căutau un drum în viață. Mulți dintre ei se aflau în fața marilor întrebări, grelelor încercări de a se defini, de a-și răspunde, de a acționa. Pentru aceștia prezentul era nebulos, viitorul învăluit în neliniști și nesomn. Unii dintre ei, neștiind încotro s-o apuce, își înroșeau tinerețea în suete, ori într-alt mod la fel, lipsit de orientare. Alții însă, se deprinseseră între timp să se sfătuiască cu gândurile lor, să-și aștearnă pe hirtie ceea ce gîndeau, și mai ales, ceea ce simțeau. Mai cu seamă, atunci cînd în sufletul lor se aprindea o scintilă și focul se întindea repede și se făcea vîlvă, mistuindu-i. Că erau și dintre aceștia. Și încă destui. Numai că și ei se incurcau uneori în incertitudinile, nu prea știau ce să aleagă din noianul de impresii culesse la tot pasul, cum, și ce anume, să scrie. Cine să le spună? La cine să alerge? Unde oare se afla îndrumătorul de care aveau atita nevoie în momentele acelea de căutare, de nedumerire? L-au aflat în acel lăcaș de lumină care s-a inaugurat cu mult fast. Și cu mari speranțe. Numai că, ați ști scriitorii citi au intrat pe porțile lui, tot ați ști au și ieșit; nici unul mai mult. Aici nimeni nu le-a putut da talent. Dacă el exista, aici se dezvelea, se clarifica și căpăta noi valențe. Oarecum, se maturiza. Acest fapt l-au dovedit din plin cei care, în decursul anilor, s-au afirmat și care astăzi se numără printre fruntașii literaturii noastre. O întreagă pleiadă.

Dar nici ceilalți tineri, pentru care talentul nu era o certitudine încă, venirea la această școală nu a însemnat o pierdere de vreme; și lor li s-a deschis un orizont de cunoaștere, și pe ei școala aceasta i-a familiarizat cu anumite noțiuni, cu anumite termeni, le-a impus și lor o anumită disciplină în ceea ce privește lectura. Din noianul de cărți care ies zilnic de sub tipar, au învățat ce anume merită să fie citit, la ce anume să se oprească. Cum s-ar spune/

au învățat să aibă un anumit spirit de discernămint, un anumit simț critic. Deci, să se oprească și să se aplece cu seriozitate numai asupra unor dîntre ele, iar pe altele să le amine pentru mai târziu, ori chiar să le scoată definitiv din preocupările lor de zi cu zi. Orizontul de cunoaștere li s-a lărgit, interesele personale au început să se asemeze tot mai mult cu interesele societății în care se desăvîrșeau ca viitori membri ai acesteia. Și au mai învățat ceva. Să nu treacă nepăsători pe lângă anumite fenomene sociale, să observe ceea ce se petrece în jurul lor, în viață. Și dacă în fața vreunui astfel de fenomen, sufletul prindea cumva să vibreze, apoi să nu care cumva să treacă mai departe, ci să se oprească din drum și să-l prindă neapărat într-un poem. Ori povestire. Vorbesc de tinerii cu har. Ceilalți, marea majoritate a studenților (ce neconcordanță între acești doi termeni: „școală” și „student”!), dacă nu au ajuns scriitori, nu e nici o nenorocire. Școala i-a ajutat totuși, și pe ei într-un anumit fel, i-a făcut mai receptivi la nou. Cum s-ar spune, i-a format și pe ei oameni demni ai zilelor noastre. Mărturisesc cu mină pe inimă, că n-am auzit, și nici nu cunosc vreun caz de abatere de la acest drum (e vorba despre tinerii care-au urmat cursurile acestei instituții), drum care, deși uneori străbătut cu mari eforturi, și chiar cerind mari sacrificii, nu s-a închis nicăieri. Poate că unii dintre ei au trecut prin hățisuri și prin mărcinișuri care le-au singerat miinile, le-au înăsprit sufletul, poate că și greutatea li s-au asternut în cale și le-au strecurat în suflet îndoiele și neliniști fel de fel. Și asta se poate. Totuși, ei nu s-au abătut din drum, și asta este un lucru nemaipeomenit. Deci, au avut cu toții țara de a merge înainte. Mereu înainte.

Exemple? Mă voi opri doar la două, la două colege pe care le-am cunoscut — pot spune — destul de bine, și care, ulterior, mi-au devenit și bune prietene. Prima este Rahila Tehanciu — astăzi, Trandafir — a doua,

Constanța Ilescu. Nici una și nici cealaltă nu au dat literaturii multime de romane. Și nici măcar prea multe versuri nu au publicat. Nu au devenit, cum s-a nădărdit în clipa cînd au pășit pragul acestei școli, nume de răsunet în literatură. În schimb, au devenit oameni integri, oameni care s-au realizat cu prisosință în alte domenii de activitate. Și deloc străine de lumea literelor. Rahila este astăzi un binecunoscut cercetător științific — avînd la activ, printre altele, și câteva monografii ale unor trudituri ai condeului, deschizători de drumuri în literatură. Totodată, s-a dovedit a fi și un asiduu căutător și descoperitor de comori modelate în ceramică. Un sprijin deosebit a primit și din partea soțului ei, la rîndul lui, și el un mare iubitor de astfel de preocupări deosebit de interesante și instructive. Soții Trandafir din Tirgoviște sînt astăzi deținătorii unei bogate colecții de vase de lut, de statuete și încă multe alte obiecte adunate cu grijă și migală în drumurile lor nesfîrșite prin țară. Expozantele — cu care, de altfel, organizează expoziții itinerante — se află așezate într-o anumită rînduială, chiar în locuința lor deosebit de primitoare.

În ceea ce o privește pe Constanța Ilescu, și ea și-a dirijat aptitudinile, preocupările, capacitatea ei creatoare, într-o anumită direcție, și aceasta, deloc străină de literatură. Ba, așa spune, dimpotrivă; contingentă cu aceasta. Ca redactor la emisiunile pentru copii din cadrul radiodifuziunii române, a dovedit mult spirit de inițiativă, de fantezie, de pricepere și hărnicie în munca pe care o duce în calitate pe care o are. În același timp, ea este și o binecunoscută autoare de scenarii pentru copii.

Și mai sînt și alte exemple care arată că deși talentul nu s-a dezvoltat atunci, prin scrierea mai multor lucrări literare, el și-a arătat, totuși, roadele mai târziu. Cum s-a întîmplat și cu alții.

Prin urmare, această „Cenușareasă” a literaturii, cum o numesc unii, a avut îndrăzneala să deschidă — multora dintre cei care i-au trecut pragul, „nechemaților”, cum afirmă alții — niște porți spre cunoaș-

tere, spre nou, spre visare și frumos.

— Care este rolul Școlii de literatură în destinul dv. de scriitor? Ce a însemnat pentru dv. Școala de literatură?

— Dar pentru mine? Ce a însemnat ea pentru mine? Mult. Chiar, foarte mult. Și chiar din clipa cînd am fost anunțată că și eu mă voi număra printre studenții acestei școli am trăit o nespuse de mare bucurie. De cînd așteptam această veste... Încă din primul an — cu doi ani în urmă, la inaugurare. Dar nici atunci bucuria nu m-a ocultat, întrucît conducerea revistei „Flacăra” (unde, în acel an, lucram), mi-a incredințat sarcina de a scrie primul reportaj. Care, de altfel, a și apărut în paginile revistei sus-amintite. Deci, încă de pe atunci, așteptarea mea a fost pusă la grea încercare. Aproape că nu mai credeam în realizarea ei. Cu atît mai mult, cu cît anii treceau și porțile școlii se deschideau în fața unor... speranțe cu ani din ce în ce mai puțini la număr, mai aproape de adolescență. Ori eu... Și totuși... Elementul hotărîtor a fost un premiu literar obținut în urma unui concurs organizat de Uniunea scriitorilor.

Încoptul pentru mine a fost greu, adaptarea la noua situație întîrziată să se arate. Multă vreme m-am simțit o insingurată, o străină printre tinerețea care mă înconjura din toate părțile, cu exuberanța ei, cu îndrăzneala ei. Ba chiar cu... cu nerușinarea existenței ei atît de nestatornică, atît de mindră și încercată de floarea tuturor speranțelor. Dar de vină nu era ea, ci eu, eu cu formarea mea la școala aspră a vieții, cu influența vechii educații primite la anii colegilor mei de acum. Și nu numai acestea toate, luate la un loc, au fost pricina. Ci și anii, că se cam adunaseră, și mă cam îndepărtau de preocupările noilor mei colegi. Totuși, n-am capitulat acum, cum n-am capitulat nici atunci cînd greutatea fel de fel mi s-au pus de-a curmezișul în calea vieții mele atît de zgîrcită în bucurii și rîsăfăt, și atît de darnică în necazuri și în lipsuri.

Anchetă realizată de ELENA ȘTEFĂNESCU

(Va urma)

Al doilea val

Un romantic modern

Intr-un comentariu consacrat volumului **Acentele** (1981) l-am inclus pe Ioanid Romanescu în insolita categorie a poetilor „maudits” opinie validată mai convingător de volumul antologic, **Demonul** (Cartea Românească, 1983). **Fac apel** la sintagma de poet „blestemat” numai în ideea unei tipologie literare și nicidecum a unui mod (stil) de viață și comportament arborat efectiv de citiva scriitori și pictori ai sfîrșitului de veac, precum Francis Thompson, Tristan Corbière, Gauguin sau Utrillo. Este un titlu cu „program” dacă mi se permite adaptarea unui termen din limbajul cibernetic, punîndu-ne la dispoziție cheia demersului sau, păstrînd analogia, a cifrului său poetic ce poate fi deciprat ca un efort/acțiune în practica scriiturii, de singularizare a ființei prin artă. Scriitorul și mai cu seamă poetul ca ihs exceptional este unul din cele mai des întîlnite locuri comune ale mentalității romantice, dar la Ioanid Romanescu dimensiunea metafizică sau mitică se estompează, damnarea fiind semnul preferinței ontice a artistului, o liber-consimțită **alternativă existențială**: „n-am ascultat de nimeni niciodată / n-am calculat nimic — și nu e bine — / ce pacoste de om voi fi fiind? — și încă / nu-mi vine în pămînt să intru de rusine // (...) al dracului am fost cu patimă în toate / gresînd fundamental de-atîtea ori — / și totuși printre fericiți mă număr — / trăiască poezia și marii vișători!”. (**Trăiască poezia și marii vișători!**)

Recunoaștem în aceste versuri cîteva din noțele distinctive ale poetului de tip satanic-baudelairian, privit totuși într-o oglindă ușor deformantă și deformată, cu accente fin-parodice. Este tributul plătit conștiinței poetice moderne, care

nu se ia niciodată în serios pînă la capăt, dedublîndu-se mereu în reflectat și reflectant, supraveghîndu-se tot timpul în oglindă — poate la niciunul dintre poeții români acest lucru nu este atît de vizibil ca la Emil Botta — pentru a se persifla și ironiza, citeodată cu simpatie, alături cu cînică luciditate. Dar este mai mult ca sigur că Ioanid Romanescu își contemplă cu neascunsă, deși zeflomitare, plăcere, sotiile și farsele pe care le joacă, să nu ne temem de cuvinte, unui mod de a fi mărginit-burghez; burghez în raport cu ideologia artistului romantic sau simbolist.

Poetul este eternul și sublim — rebelul visător, ce pierde cu nepăsare la bursa victiei, pentru a cîștiga însă și a se revansa în lumea spiritului, a artei, privită în maniera poetilor „fin de siècle”, ca scop suprem al existenței, nobilă și sacră justificare a scandaloașei lor vieți. Îndrăzneala și dezinteresarea sa iau o formă ingenios-paradoxală întrucît își consideră viața un eșec necesar, liniștitor și reconfortant pentru morală individuală comun sau burghez-ipoicrit un fel de preț — subtilă evaziune — al integrității ființei și libertății interioare: „Cezan cîntă la trompetă/ pentru că nu mai astfel putea să urle / habar nu ai tu iubito / cit de încet plîng eu la trompetă / încît mă trezesc uneori / cu tine strivită-ntr-o gene / încît sint fericit că viața mea // e o știință de a pierde / încît sint fericit că pot să fiu / să rămînem pentru toți calul verde” (**Calul verde**).

Ce abilită și eficiență dialectică în această „știință de a pierde”, în această nefericire a vieții, ce te face în același timp, profund fericit prin accesul în spațiul ideal al Artei. Am putea exclama odată cu Baudelaire: „Nu concep nici-

decum un tip de frumusețe în care să nu intre și nefericire”. Sigur, nu este la îndemina oricui de a accepta o existență damnată pentru ca din milurile și noroacele ei să se hrănească și să se înalte lujerul subțire al Poeziei. Numai poetul, maestrul în „știința de a pierde”, din care și-a făcut un blazon, sfidează și se amuză pe seama bunului simț burghez, a oricărei rațiuni dogmatice, sau autorității constrîngătoare. Comportamentul acestui incomod și totodată, fermecător „voyou” care nu este în nici un caz un contestatar sau revoltat demonic din speta romantică a eroilor byronieni (Manfred, Child Harold, Cain) și nici din cea a reformatorilor incendiari maiakovskieni, animați de zelul revindicărilor sociale, este scandalos și derutant.

Printr-un ingenios sofism ironic dezvoltat cu o tehnică antifraștică, poetul își anexează în exclusivitate domeniul artei, singurul loc unde se simte suveran. Disprețuit și ostracizat, trăiește și se consolează cu himera gloriei, modalitate de a se revansa în imaginarul poeziei asupra existenței diurne, cotidiene; dar nu o comodă evaziune în mirabile paradurii artificiale și nici izolarea trufasă în turnuri de ivoari, ci același mod vacilant, ofensator, inconfortabil atît pentru el cit și pentru ceilalți — de a-și proclama libertatea interioară, singura sa lege și conduită, în disprețul așezat al valorilor materiale, practice.

Poezia nu este prin urmare, o proiectie imaginară intangibilă, un spațiu al ademenitoarelor fadori verlainiene nici un vis seducător „de luxe, calme et volupté” baudelairian, nici clar-obscurul mistic al lui Thomas Simpson sau un „outré-monde” rimbaldian, comprehensibil doar printr-o „sistematică dereglare a tuturor simțurilor” ci, în accepția cea mai modernă un „cîmp minat” — cu expresia autorului — un poligon de încercare și experimentare ontologică a avatarurilor ființei în timp și spațiu. Circuit al cărui ax permanent rămîne eul poetului în jurul lui rotîndu-se fețele timpului: „Cînd ne-am trezit priveam unul spre altul / suspectîndu-ne, ceva inexplic-

bil / plutea în jur ca o amenințare, / oameni pe care atît îi iubisem erau / nume săpate mult mai adînc / în memoria altei lumi // ce timp să fi fost? cine era naivul / care voia să vadă umbra piramidei? (...)” (**Invieră**).

Dar, parcă spre a răscumpăra naivul și candidul său orgoliu, și acesta defulat pe ecranul unui model centripet al lumii, poetul într-un fel de penitență se inchipuie în proiectii umile sau grotesci, de paria al societății; un Quasimodo cu sufletul gîngas-inefabil, contrastînd cu înfățișarea derizorie, victînd într-o lume a lui, ciudată și intangibilă, neatînsă de cuvînt, inocentă și fericită.

Umiliința nu este de circumstanță sau histrionică protecție, în intenția de a-l apăra de consecințele adevărurilor spuse și a gesturilor ofensatoare, ci, mai degrabă, în litera unei ilustre ascendențe, reprezentînd condiția iluminării spirituale, a revelațiilor interioare, analogă stării proorocilor biblicei și a cersătorilor prezicători din miturile grecești mai cu seamă ale acestora din urmă, înfățișarea fizică neatrăgătoare sau chiar mutilată — Tiresias, marele prezicător al antichității era orb — ascunzînd un dar zoesc, un har mantic: „Nu face parte dintre acei copii / rătăciți de guvernante și răsfațați de toți / seamănă cu un grăjdar abia mișcîndu-se / printre rosturile sale, / are surisul celui care umblă / cu zahăr în pumn pentru cai / (...) nu se grăbește / nu se măsoară cu nimeni / traversează continuu / un drum pe care vor veni alții”. (**Poet**).

Intr-un alt poem, **Spre capul horn al Patagoniei din stele**, titlu subliniind și mai pregnant idealitatea geografiei poetice, se imaginează în, sau mai precis, se identifică cu figura martirului — profet, a celui ce suferă pentru o Idee, pentru un principiu absolut: „sălbăticit — și totuși e-o umbră de mîhnire / mă rog de voi în cea din urmă clipă / eu cel pe care toate l-ați vrut înstrăinîndu-l / deschide-ți ochii mari să-mi văd mormîntul! // căci merg — iubindu-vă — în cer / spre Capul Horn al Pata-

goniei din stele: / furtuna de nisip din depărtare / cenușa mea e, pradă luminii viitoare”.

Martirajul la care se supune nu este resimțit ca o sancțiune fie ea socială sau transcendențială, fiind, mai curînd, **expresia ontologică** a naturii sale „ingeresti”, pe care, tot atît de bine, o putem considera ca un soi de **vocație a suferinței**, unicul mod — și nu este nici un paradox — de a fi fericit al poetului blestemat. Susținînd aceste lucruri nu mă gîndesc deloc, la cine stie ce obsesii refutate și obscure impulsuri sado-masochiste de tipul celor descrise de René Girard în **Mineuna romantică și adevăr românesc**, ci la un tragism inerent cunoașterii vizionare, aprehendării realităților ultime. S-ar spune că poetul este un nou Sisif, dar pus într-o situație inedită, a cărui menire, deliberat acceptată este nu să repete la nesfîrșit aceeași acțiune, ridicarea unui bolovan pe o stîncă, ce se rostogolește înapoi de fiecare dată, ci să împingă înainte, mereu, piatra cunoașterii filosofale. Și, după cum rogele Corintului era împacat și fericit — ne spune Camus în **Mitul lui Sisif** — cu repetarea la infinit a muncii sale, cu monotonia și absurdul ei liniștitor, muncă desfășurată în sine și pentru sine, fără nici o justificare practică, poetul s-a acomodat cu divina lui caznă, cu această — apelînd la o sintagmă heideggeriană — întîmplare de „a fi aruncat în existență”. Dar și în această situație nu poate rămîne pasiv cu atît mai mult cu cît pentru poet, ființa nu este chiar la voia întîmplării, ci condusă de un hazard parțial — a nu se confunda cu „hazardul obiectiv” profusat de suprarealiști — ce îl face în același timp, „marele supus” și „stăpînitorul” destinului: „pentru că dincolo de cuvinte iubesc totul / împotriva mea numai acestea se pot întoarce / sint marele supus-stăpînitorul / unei coroane dinăuntru / pe care o restitul și îmi închid ecoul — tentacular caut nordul obiectelor / noaptea lor boreală în care supraviețuiesc”

PAUL DUGNEANU

(Va urma)

ANTOLOGIA

cenaclului prin corespondență

Dumitru Cicu

„SPUNEȚI-MI : GIMI“

(urmare din numărul trecut)

Soarele anula perspectiva și zidul acela îndepărtat părea să continue picioarele Dorei. Un perete solitar de paianță, cu urme încă vii de var și zugrăveală, repetate, suprapuse; păgănit, mincat de vânt și tocit de ploaie. Din restul casei nu rămăsese decât fundația gri-murdară, ridicată până la două palme de la pământ. În spate, un platou de beton, o pistă cam fără rost, pata verdele ierbi.

— Acolo dormea Nae Surdu, cind trăia. Avea flori și trebuia să stea toată noaptea cu ochii pe ele...

— De ce ?

— Păi, dacă era surd...

Didi luă minciocul și se duse spre capătul lacului.

Purici de baltă bășeau apa. Un broscuț, navigând pe o sticlă goală, îl privi calm — pe urmă se aprofundă și sticla se răsuci în urma lui. Didi se întinse pe mal, cu mina în care ținea minciocul scormonind prin apă. Deasupra capului, un stol de țânțari nehotărîți păreau că și-l dispută.

Ar fi vrut ca Dora să nu fie acolo. Ar fi vrut ca Dora să fie totuși acolo. Ar fi vrut să-i dispară tremurătorul acela care nu se simțea decât pe dinăuntru.

Scoase minciocul plin de noroi. Milul curgea prin sită, îngrind apă. În fundul lui, o șopirlă de apă se făcuse covrig, în așteptare; atrna ca o greutate, făcînd plasei un moț ascuțit. Didi îi prinse între degete trupul moale și luncos. Acum doi ani, i s-ar fi părut mai mult decât normal să-l vire în sinul Dorei. Poate chiar și anul trecut. De fapt — se simți obligat să recunoască — dorința nu era nici acum mai puțin arzătoare, dar începuse să se dea seama ce poate și ce nu poate face un bărbat.

Didi o luă de-a lungul fluviului cu carabina în mina stingă. Dora rămase privind-l cu lacrimile șiroind pe obraji eroul meu să te-ntorci cit mai curînd îi spuse și ai grijă de tine iubitele iubitele iubite.

Se strecura pe mal, țînînd tritonul pe lingă sold, în partea din care vreo privire pripită a Dorei n-ar fi putut să-l surprindă.

— Recolta mea de azi !

Și aruncă șopirla în apă, printre picioarele lui Radu care tresări vitejește.

O vreme plutele rămăseră nemișcate. Radu le urmărea tăcut, fascinat, cu o căutătură fixă care trebuia să fie, gîndea Didi, aceea a unui mort înainte de a se închide ochii.

— La ce te gîndești ?

Pe fața lui Radu se bănuia acea sobră atotștiință pe care i-o conferea anemica diferență de vîrstă.

— Mă-ntreb dacă mușcă, spuse.

— Păi, nu vezi pluta ?

— Nu de pește vorbeam... de ăla... balauru' ăla pe care l-ai aruncat în apă mai-nainte...

— Da... Nu, nu cred că mușcă.

Radu îl fixă și ochii lui voiau să spună : „Eu știu multe, mult mai multe decât măcar îți închipui tu“. Dar Didi nu citi decât : „Să fiu al naibii dacă nu sînt îngrijorat“.

— Mușcă. Îți spun eu. Și, după o vreme : Unde l-ai găsit ?

— Acolo, la margine, răspuse Didi arătînd vag cu mina.

— Să fie vreo sută de metri pînă-acolo, nu ?

— Cel puțin. Dacă ți-e frică, scoate-ți picioarele din apă !

— Fraier mai ești, se oțări Radu. Cum să-mi fie frică ? Ia uite cum mă bălăcesc ! Și labele lui ca niște vise prinseră a bate apa atît de spornic că plutele navigară, hurducîndu-se pe unde, vreo doi metri mai spre mijlocul bălții. Pleșcăitul se auzea, probabil, pînă departe, căci, din locul ei, Dora întorse capul, curioasă. Crezi că sînt multe pe-aici ? Adică în locul ăsta ?... — Habar n-am, răspuse Didi plictisit.

— Bine, da' n-ai putea să apreciezi un pic ?

— Hm... O fi una la — știu eu ? — să zic așa... douăzeci de găleți de apă... hai, țrezeci...

În liniștea după-amiezii, fluieratul impresionat al lui Radu răsuna ca un vâiet.

— Și-n baltă sînt cine știe cite mii de găleți...

(va urma)

● C. A., Iași. Ați merita un premiu pentru cea mai spirituală scrisoare. Două pasaje mi-au plăcut în mod deosebit. În primul rînd, cel în care vă etalați — parodie — cultura :

„Am studiat în mod temeinic și organizat toată textologia începînd cu patriarhii și terminînd cu apostolii din Veleitar... Oho, am studiat lumea dinainte de cuvînt și de după, de la răcnetul tip Neanderthal la cel rock. Apoi, neiertător, pe Socrate și antermergătorii lui, pe Platon cu platonicele sale, pe Aristotel cu tratatul de comedie ; la fel Mahabharata și Ramayana, Cîntarea cîntărilor și Povestea poveștilor, Biblia și Relatarea despre regele David, Cartea Morților și Cartea Oltului. Am epuizat Antichitatea, Omer, Ovidiu, Petroniu, Satyricon, Lucian din Sinistrata, Seneca, Fedru, Apuleius, tragicii greci în frunte cu Oedip, Pindar, Plutarh, Tacit (de unde și adverbul) și cite și mai cite... Apoi Shakespeare, bătu-l-ar norocul să-l bată, Balzac, Villon, Rimbaud, Baudelaire, Stendhal, Melville, Dickens, Tolstoi, Dostoievski și Valeriu Cristea, Thomas Mann, Malraux, Sartre, Faulkner, Marquez, Roa-Bostos și Eu, supremul și cite altele nu se pot citi — dintr-o răsufare — pe cotoarele cărților aflate într-o vajnică neorinduală în rafturile bibliotecii interjudețene. Și toate acestea referîndu-mă doar la literatura străină ! Despre cea română, ce să mai vorbim... Aș roși numai la gîndul că mi-e străin și un nume cit și neînsemnat din Marea Enciclopedie a maștrilor, scriitorilor și viitorilor scriitori din Capitală și din provincie.“

Mi-a mai plăcut, de asemenea, pasajul în care descrieți mulțimea de tineri care se adresează Cenaclului prin corespondență :

„Vin să ia lumină, vin de doamne ajută și doamne ferește sau ferit-a sfîntul, vin că aripile au început a înmuguri, vin că li s-a îngroșat glasul (și obrazul), vin că au primit imbold tainic, vin cu hotărîre, cu spaime, cu ticăloșie, cu smerenie, cu părinții, cu unchi și unghiile scoase la atac, cu recomandări și recomandate, vin că au drum în București, vin că au fost urșiți la naștere ca totul să le iasă din condei, vin că iubese și nu sînt

CENACLU prin corespondență

iubiți, vin să se răzbune pe lume, vin că nu mai pot aștepta, vin că au ceva de spus și nu o pot exprima, vin că i-a săgetat inefabilul, vin toți, puzderie, dom'le, vin ca la Petrache Lupu, de la acneici și pînă la cei ce învață noua pronunție cu gingiile, vin că dau în clocot de atîta talent, că s-au dereglat de atîta inteligență, vin cu frigul nemuririi în oase, dirziînd, tremurînd, jelindu-se, rugînd, rumegînd planuri și cancanuri, vin, săracii de ei (și de mine) cu miile, cu milioanele, cu nu mai știu cit...“

De ce nu „veniți“ și dv. cu proză umoristică ? Vă aștept...

● NICOLAE CRISTIAN, Turnu-

Măgurele. Nu este o soluție să tot atribuim unor obiecte (sau unor abstracții) caracteristici umane : „insomnie vicleană“, „tristete premiata“, „cuvinte sinucigase“ etc. Nimeni nu interzice procedul, dar dv. îl folosiți fără fantezie, mecanic, cu un fel de mulțumire că ați descoperit „secretul“ poeziei. Impresia de supralicitare este accentuată de faptul că adeseori diferite noțiuni se transformă de-a dreptul în personaje și îndeplinesc acțiuni omenești :

„ploaia se apropia de tine cu foarte mare încredere“

„melancolia ta impușcă amurgul“

„toamna umbă prin iluzii despletită“ etc.

Există, totuși, în poemele trimise, două versuri care dovedesc că nu scrieți în zadar :

„din ape sideli se naște abstractul inger fosnitor“

● EMIL ALBIȘOR, Vinju-Mare, Mehedinți. Obiecția făcută lui Nicolae Cristian din Turnu-Măgurele vi se potrivește și dv., cu mențiunea că dv. recurgeți și la animalizări :

„drumul se mușcă de coadă“

● IOAN BIROUȘ, Oradea. Prin modul de viață pe care l-ați descris (sau l-ați inventat ?) în scrisoare, semănați cu Jack London, Maxim Gorki, Knut Hamsun, Panait Istrati ș.a. Vă lipsește însă talentul lor. Cine crede că devine scriitor prin simplul fapt că nu are o locuință proprie greșete la fel de mult cu cine crede că devine scriitor prin simplul fapt că își cumpără o vilă.

ALEX. ȘTEFĂNESCU

rododendron se remarcă prin contrast cu iarba verde.

Printr-o galerie subterană se ajunge la bazinul cu nuferi albi peste care este podul japonez. Un adevărat paradis pe care Monet îl revedea în fiecare zi, așezat confortabil începînd de la orele 5 de dimineată într-un fotoliu din ramuri de palmier. La umbra unei palării de panna devenită legendară.

Prezentare și traducere de ILEANA CONSTANTINESCU

*) En Normandie : time is Monet, articol semnat de Joëlle Hous și publicat în revista Délic, nr. 6, 1984, p. 64. Titlul **time is Monet** este un joc de cuvinte care pornește de la proverbul englez **time is money** (timpul înseamnă bani) și care vrea să sugereze că în Normandia timpul înscamnă viața și opera lui Monet.

Lumea cu amănuntul

În Normandia: time is Monet

Va trebui să așteptăm anul 1977 pentru ca Academia de belearte să-i ceară lui Gérald Van der Kemp, directorul muzeului Versailles, să redea viața acestui univers în paragină. Ajutat de soția sa, susținut de consiliul general din Eure, el curăță aleile, instalează apă curentă, cumpără copaci, curăță apele turburi ale eleșteului, reconstruiește podul japonez.

Ajutat de strănepotul maestrului, el recomune universul lui Monet. Nuferi albi stînjenci, rododendroni, trandafiri, redau grădiniții beția de culori. Ne-am așteptat chiar să-l întîlnim pe Monet la cîntura

unei alei. În fața casei cu tencuială roz, cu obloane verzi, se deschide galeria unde lui Monet și prietenilor săi le plăcea să vorbească despre toate, în afară de pictură. Culorile nu se povestesc. În interior mobilele și obiectele își regăsesc locul. Peretii reîncep să suridă. Sufrageria își regăsește celebrele stampe japoneze. De pe parchet pînă în tavan totul nu este decât o simfonie de galben și ocru. Și prin ușa cu geam care se deschide către grădina este asaltat de mulțimea culorilor și a mirosurilor care se reinnoiesc în funcție de anotimp. Condurul-doamnei, glicină,

Cronica literară

în linii frînte de LINU

Constantin Vișan, Semnături în contemporaneitate. Portrete în dialog, Editura Cartea Românească, 1986.

Constantin Vișan este un autor de interviuri care are ambiția de-a purta discuții cu cit mai mulți dintre contemporanii săi.

Tabela de marcaj

Iubiri siameze

Cvartetul răsfațaților s-a rupt definitiv de „mijlocii“, aceștia trag cu coada ochiului în urmă, iar codașii înoată ciinește prin apele turburi, să mai prindă și ei o gură de A(er). E zăpușoală mare-mare, iarmarocul e în toi, punctele-s tot mai prețioase și costă al naibii de mult, potrivit proverbului fotbalistic că socoteala de-acasă nu se potrivește cu cea din țîrg. Dacă-ăș avca vreo putere magică sau vreo viziune de astrolog, v-aș da de-acum retrogradatele în plic, că logică, oricum, e dată peste cap. Stai și te minunezi cum Gigi Staicu e cit pe-aci să scoată Oltul din găleată, cum navighează Victoria pe un Argeș liniștit, după furtuna din Ghencea, cum desparte Dinamo, din două mișcări, Brașovul de A.S.A., cum Bihorul îngroapă Chimia în groapa cu lei și cum îi trimite Pițurea pe politehniștii bănățeni la calculul probabilităților. Superb ! Dar, ce-i și mai grozav acum, la urmă, e cum revin Rapidul și Craiova, cele două iubiri siameze, rămase fără jucători și fără presă, uitate parcă, pînă de curînd, cînd iar au început să strălucească. Rapidul lui Liță — echipă europeană get-beget, în caz că-și aduna mai toate punctele de-acasă ! — și-a scris a 1001-a poveste pe circa lui Costică Ștefănescu, tocmai cînd acesta-și învinsese

fostul antrenor de lot. De-aici, impresia că Giuleștiul n-a-ntrecut accidental Dinamo, de vreme ce i-a cam bătut și pe invingătorii dinamoviștilor ! Și-apoi, de departe, din Bănie, vine zvon de bucurie, după lecția de fotbal dată de studenții craioveni Corvinului, care și-a văzut poarta umplută de goluri, cu usurînța cu care cangurii furnalelor fac aceeași bucurie musafirilor lor. Rămîne, totuși, marele mister al campionatului — de ce joacă Hunedoara atît de bine acasă și atît de prost în deplasare ?... Ar mai fi Sportul din Regie, echipa lui Hagi și a marilor capricii, care-și refuză liniștea celui de-al doilea loc în campionat, specializîndu-se în alternanța „una caldă — una rece“. E alt mister de nepătruns, fără de care universitarii puteau rivni la petlițele Stelei. Și, dacă tot veni vorba, veți vedea miercuri, la derby-ul Dinamo—Steaua, că Lucescu e, totuși, tactician desăvirșit. Sau, cel puțin, așa cred eu...

HORIA ALEXANDRESCU

P.S. Potrivit tribunelor, culmea răbdării e să aștepti să primească Duckadam un gol din 11 metri !

TINERETUL REVOLUȚIONAR ÎN ACȚIUNE

Tinărul revoluționar Nicolae Ceaușescu în anul 1933

În aceste zile de sfârșit de mai și început de iunie 1986 se împlinesc 50 de ani de la procesul de la Brașov, intentat unui grup de tineri comuniști și militanți antifasciști ce-l aveau în frunte pe neînfricatul revoluționar Nicolae Ceaușescu.

În acea perioadă istorică deosebit de tensionată din cauza primejdiei fascismului revanșard și revizionist, Partidul Comunist Român și-a propus să transforme respectivul proces politic într-o veritabilă tribună de luptă pentru apărarea și lărgirea drepturilor și libertăților democratice, pentru salvarea ființei naționale a statului unitar român, tot mai amenințat de tendințele agresive, expansioniste ale imperialismului fascist. Și a reușit pe deplin acest lucru, datorită în primul rând atitudinii intransigente și principiale, de înaltă ținută politică și patriotică, avută în fața instanței de clasă burgeoze de către eminentul comunist Nicolae Ceaușescu.

La scurt timp după accederea hitlerismului la putere în Germania, opinia publică europeană avea să reacționeze energic, trecând la organizarea unei ample mișcări antifasciste și antirăzboinică. Partidul Comunist Român va fi prima forță politică națională care va întui cu exactitate pericolul hitlerist pentru destinele poporului român, drept care va purcede neîntârziat la organizarea unei largi rezistențe antifasciste și antirăzboinică. În vara lui 1932, P.C.R. creează organizația de masă legală **Comitetul Național Antirăzboinic** — ce concentra forțele revoluționare și democratice în frontul comun al luptei pentru preîntâmpinarea unui nou război mondial. În iunie 1933, comuniștii români pun bazele **Comitetului Național Antifascist** — una dintre primele organizații de acest fel din Europa, în conducerea căreia a activat cu strălucire conducătorul de astăzi al partidului și statului nostru, **tovarășul Nicolae Ceaușescu**.

Totodată, Partidul Comunist Român a acționat cu toată hotărârea pentru cuprinderea întregului tineret în mișcarea antifascistă. Astfel, la Plenara C.C. al P.C.R. din iulie 1933 a fost adoptată „Rezoluția asupra muncii și sarcinilor Uniunii Tineretului Comunist” — care prevedea intensificarea activității organizației revoluționare de tineret pentru constituirea de „grupuri antifasciste”, chiar „o rețea întreagă a comitetelor largi antifasciste de tineret”. Cadru general al desfășurării acțiunilor antifasciste trebuind să-l reprezinte frontul unic muncitoresc pe baza unui program de revendicări imediate și de perspectivă.

În spiritul acestor orientări și hotărâri ale Partidului Comunist Român, presa revoluționară și democratică a trecut la o amplă campanie de sprijinire a mișcării antifasciste desfășurate în rândurile tineretului din țara noastră. Într-unul din organele de presă ale Comitetului Național Antifascist — „Clopotelul” din 25 august 1933 — a fost publicat articolul **Tineretul contra fascismului**, în care se face o analiză critică a hitlerismului; concluzia acestui material de presă fiind cit se poate de elocventă: „Fascismul, instrument de dominație a marelui capital, nu reprezintă pentru tineret decît o agravare a situației sale economice și culturale și, prin războiul pe care-l prepară, distrugerea fizică.”

E normal, deci, ca în contra acestei primejdie, tineretul să reacționeze... E timpul ca și noi să stringem rîndurile contra fascismului și a tuturor derivatelelor sale.”

În această ordine de idei, în ziarul „Tempo” din 18 august 1933, sub titlul „Lupta împotriva fascismului”, este publicat **Un apel către tineretul din România**. Cotidianul bucureștean prezintă astfel textul respectiv: „S-a constituit re-

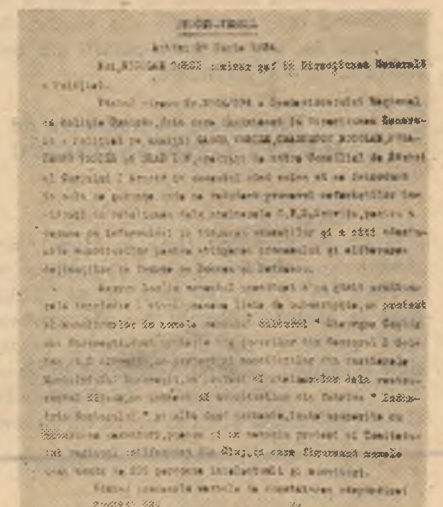
cent în Capitală un comitet antifascist. Scopurile lui sînt «să strîngă în jurul sau toate forțele tinere și cinstele la luptă dirză împotriva fascismului».

Comitetul ne trimite un apel către tinerii din România. Spicuum din el:

«Vouă, celor tineri, vi se adresează mai cu seamă organizațiile fasciste, pentru că voi sînteți întotdeauna gata de a lupta pentru o idee, gata de a lupta împotriva mizeriei și nedreptății, pentru prefacerile care făgăduiesc omenirii o existență mai luminoasă.

Dar ce idee reprezintă fascismul și ce face el pentru tineret?

V-o arată cu prisosință regimul hitlerist al Germaniei de azi sub care tinerii muncitori și intelectuali sînt asinași ori surghiuniți pentru faptul că nu împărtășesc credința național-socialistă, v-o arată cu prisosință regimul nazist rasist

Facsimil de pe Procesul-verbal (din iunie 1934) privind arestarea, la Craiova, a militanților antifasciști Nicolae Ceaușescu

care înlătură pe copiii și tinerii evrei din școli și slujbe.

Singurele realizări ale fascismului sînt: sugrumarea tuturor libertăților obținute cu nenumărate jefire, teoarea sălbatecă, întărirea exploatarei și a pregătirii unui nou război imperialist.

În toate țările stăpînite sau amenințate de fascism, s-a pornit lupta tinerilor din toate partidele politice și din afară de partide, împotriva fascismului.

Îngrijorați de creșterea neconținută a pericolului fascismului, mai cu seamă pentru tineri, subsemnații, muncitori, intelectuali și studenți, am hotărît să ne constituim într-un **Comitet antifascist de tineri**, pe lângă cel Național pe baza hotărîrilor Congresului antifascist și ale Conferinței tineretului. Rolul Comitetului nostru va fi să stringem în jurul său toate forțele tinere și cinstele la luptă dirză împotriva fascismului.

De aceea facem apel la toți tinerii și organizațiile de tineret din toate colțurile României să adere în masă la Congresul antifascist al tineretului și să înființeze în toate orașele, satele, cartierele, birourile, fabricile, atelierele, căminele, facultățile, cercurile studențești și școlile, comitete antifasciste de tineri. Aceste comitete vor organiza campania de pregătire a Congresului antifascist al tineretului, ducînd propaganda antifascistă prin publicațiuni și intruniri (în care se vor alege delegați la Congres), colectînd aduniri și fonduri pentru trimiterea delegaților.

Nu ne îndoim că lupta antifascistă a tineretului va avea și la noi în țară succesul pe care-l obține în toată lumea și că tineretul din România va alcătui în scurtă vreme un puternic front contra fascismului.”

Ziarul „Tempo” își încheia prezentarea cu înștiințarea: „Cei care doresc a adera la această inițiativă luată de Comitetul antifascist de tineret sînt rugați a-și trimite adeziunile pe adresa Comitetului Național Antifascist, Calea 13 Septembrie nr. 173, București.”

La indicația Partidului Comunist Român, Comitetul antifascist al tineretului din România și-a desfășurat activitatea sub conducerea destoinică și clarvăzătoare a dirzului militant comunist Nicolae Ceaușescu, care-i va imprima un spirit revoluționar, viu, dinamic, în reușite acțiuni antifasciste sub semnul frontului unic muncitoresc și consensului general patriotic.

Între primele acțiuni întreprinse de Comitetul antifascist al tineretului se numără **Apelul de adeziune** adresat Congresului general al Tineretului social-democrat din România, desfășurat în București, 24—25 septembrie 1933. „Comitetul tineretului antifascist din România — se spune în suscitatul Apel — luînd cunoștință din ziare de ținerea congresului vostru, se îndreaptă către voi cu cele mai curate sentimente, chemînd congresul să adere la lupta începută de către Comitetul Național Antifascist din România...”

Ce înseamnă dictatura fascistă pentru păturile largi producătoare, pentru intelectualii nevoiași și pentru tineretul muncitor, ne arată cu prisosință guvernele fasciste ale lui Mussolini și Hitler...”

Prieteni, orice zi de neorganizare și de inactivitate a luptei antifasciste din România o vom plăti mine cu singe. Numai o acțiune largă de masă, dusă în toată țara de către toți muncitorii și intelectuali tineri, alături cu cei vîrstnici, contra fascismului de orice fel, îl va împiedica să crească și să pătrundă în masele largi de tineri și mai ales în uzine și la sate.

Numai în luptă dirză și întreprinsă din vreme vom reuși să nimicim fascismul... De aceea, Comitetul tineretului antifascist din România așteaptă cu nerăbdare deciziunea congresului vostru și vă invită să alegeți o delegație care să colaboreze cu noi la întărirea frontului antifascist din România.

În așteptarea răspunsului vostru, priemiți salutările noastre antifasciste. Comitetul tineretului antifascist din România.”

Organul central de presă al Comitetului Național Antifascist — „Buletinul de acțiune împotriva războiului”, apoi „Buletinul mișcării antifasciste” — încă de la primul său număr, apărut la 23 octombrie 1933, consacră un amplu spațiu mișcării antifasciste a tineretului. În **Pagina tineretului**, rubrică permanentă a gazetei, este publicată **chemarea Către toți tinerii muncitori și intelectuali**, din care extragem un pasaj semnificativ: „...Comitetul Național Antifascist din România se îndreaptă către tineretul muncitoresc de la sate și orașe, atrăgîndu-i atenția asupra pericolului fascist care înseamnă pentru muncitorime și pentru intelectuali creșterea mizeriei și a șomajului, teoarea organizată și legalizată, sute de lagăre de internare și închisori, pedepsă cu moartea la cea mai mică nemulțumire și primejdia unui nou război mondial...”

Tinerii muncitori și țărani, intelectuali! Fără nici o șovăire, aderați cit mai grabnic la mișcarea antifascistă!”

Încă din august 1933, publicațiile antifasciste din România anunțau că la sfîrșitul lunii septembrie 1933 urma să aibă loc la Paris, Congresul mondial al tineretului contra războiului și fascis-

mului. Între timp, avusese loc, tot la Paris, în zilele de 4—6 iunie 1933, Congresul internațional antifascist al studenților, la care mișcarea antifascistă studențească din țara noastră a fost reprezentată de patru delegați. În septembrie 1933 are loc, în adevăr, Congresul internațional al tineretului antifascist și antirăzboinic, la care participă un delegat din România și un tînăr reprezentant al asociației culturale „Înfrățirea” a muncitorilor români din Franța. Participanții la congres au trimis o telegramă și au votat o motiune de solidarizare cu luptele muncitorimii ceferiste și petroliste din România.

În „Pagina tineretului” apărută în „Buletinul mișcării antifasciste” din 12 noiembrie 1933, după ce sînt discutate hotărîrile Congresului mondial al tineretului contra războiului și fascismului, se lansează o nouă chemare către tineretul român: „Seriozitatea momentului impune să deschideți ochii. Veniți și luptați alături de noi și noi vă arătăm drumul de urmat...”

Noi tinerii antifasciști am întins mina frățească social-democraților, am propus să ducem luptă comună contra dusmanului comun... Tineretul antifascist a declarat de la început că în comitetele antifasciste poate lua parte oricine, indiferent de culoarea politică, fie socialist independent, socialist radical, socialist-democrat sau comunist...”

Tineretul muncitoresc, gata de luptă din uzine, fabrici, căminuri, birouri, școli, din organizațiile social-democrate și cele sportive, își stringe rîndurile în jurul Comitetului Antifascist.”

Mișcarea antifascistă se bucura de largă adeziune a maselor populare, a opiniei publice democratice și patriotice din întreaga țară. La Cluj, de exemplu, luase ființă un comitet antifascist regional care își avea propriile organe de presă. Într-unul dintre ele — gazeta „Alte zări” din 26 noiembrie 1933 — este publicat **Apelul Comitetului tineretului antifascist din România — Regionala Cluj**, adresat către **Tinerii ardeleni!** „Ne adresăm vouă! Vă chemăm să porniți cu noi împreună în contra pericolului crescînd al fascismului. Aderateți la programul Ligii (Comitetului) tineretului antifascist din România, care ligă (comitet), după constituirea ei la București și Cluj, începe cu forțe noi lupta contra fascismului...”

De cînd a venit Hitler la putere, care a distrus cu zbirii săi organizațiile muncitorești și care masacrează cu miile de muncitori... instigatorii fasciști au pornit un atac nebir în toate țările pentru cucerirea puterii...”

Pentru aceasta trebuie să luptăm contra fascismului. Din aceste motive apelăm la toți tinerii care își dau seama de primejdia fascistă și care voiesc să lupte împotriva ei. Fără deosebire de naționalitate, rasă, stare socială, vederi politice, toți tinerii să pornească cu noi la luptă comună împotriva reacțiunii fasciste. Membrii oricărei organizații, oricărui partid, dacă se solidarizează cu noi împotriva fascismului, sînt bineveniți.

Salutăm cu bucurie Liga (Comitetul) antifascistă a tineretului din România, înființată la București și chemăm tineretul din Ardeal să se solidarizeze cu noi și să-și strîngă rîndurile sub conducerea Ligii (Comitetului) centrale, care e menită să dea în viitor direcțiile luptei de apărare împotriva atacurilor fasciste”. Semnat — Comitetul antifascist al tineretului din Cluj.

Militanții de frunte ai mișcării revoluționare au fost nevoiți să suporte măsurile represive ale regimului burghez. Astfel, proeminentul conducător revoluționar Nicolae Ceaușescu a fost deseori supus arestărilor și maltrătarilor practice de forțele de ordine ale guvernanților capitaliști. În noiembrie 1933, trei organizații politice — Comitetul Național Antifascist, Partidul Socialist Unitar și Liga Muncii — înaintau un vehement protest împotriva „maltrătarilor la politica Capitalei a muncitorului Ceaușescu Nicolae, membru al Comitetului Național Antifascist”.

Tot astfel, în iunie 1934 dirzul luptător comunist Nicolae Ceaușescu este reținut și interogată de organele politienesti din Craiova, cărora le declară fără șovăire că era „delegat de către organizațiile muncitorești din Capitală să meargă la Craiova pentru a depune proteste și a face declarații favorabile ceferiștilor de la Grivița” conducători ai muncitorimii ceferiste și petroliste ridicată la luptă pentru dreptate socială și independență națională în iarna lui 1933.

Sînt acestea documente și mărturii concludente ce evocă anii de luptă revoluționară a maselor populare, organizate și conduse de Partidul Comunist Român, pentru lărgirea bazei democratice și îmbunătățirea vieții și muncii întregului popor, pentru apărarea independenței și integrității patriei române. Muncă și luptă comunistă, patriotică în cadrul căreia eminentul revoluționar Nicolae Ceaușescu a probat din plin autentice calități de organizator și conducător politic, de ferm apărător al cauzei Partidului Comunist și ardent iubitor de țară liberă și suverană.

STELIAN NEAGOE
(va urma)

IMPORTANT!

Sub forma unei trilogii, Editura Minerva reeditează două importante sinteze pe care Nicolae Iorga le-a dedicat literaturii române: „Introducere sintetică” (în primul volum) și „Istoria literaturii contemporane” (în celelalte două) Îngrijește ediția Rodica Rotaru, iar Ion Rotaru semnează studiul introductiv.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRATIA :
București, Piața Științei, Tel. 17
30 10, 17 60 20. Abonamentele se fac
la oficiile poștale și difuzorii din

întreprinderi și instituții — Tiparul: Combinatul Poligrafic „Casa Științei” editorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESHATELIA” — Sectorul export-impurt, presă P.O. Box 12—201, telex 10376 prsrfr București, Calea Griviței nr. 64—66